

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS RINKIMŲ KODEKSO PATVIRTINIMO,
ĮSIGALIOJIMO IR ĮGYVENDINIMO KONSTITUCINIO ĮSTATYMO PROJEKTO
NR. XIVP-1279(2), LIETUVOS RESPUBLIKOS POLITINIŲ ORGANIZACIJŲ
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-1280 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 12, 85, 86, 88, 89, 92, 93,
544 IR 545 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-1281**

2022 m.

Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2021 m. kovo 16 d. sprendimo Nr. SV-S-419 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1–3 punktus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė **n u t a r i a**:

1. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo konstitucinio įstatymo projektui Nr. XIVP-1279(2), kuriuo patvirtinamas Lietuvos Respublikos rinkimų kodeksas (toliau – RK projektas), tačiau siūlyti Lietuvos Respublikos Seimui jį tobulinti, atsižvelgiant į šias pastabas:

1.1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. liepos 30 d. nutarime Nr. KT135-N11/2020 konstatuota, kad konstituciniais įstatymais turėtų būti reguliuojamos tik konstituciškai svarbios visuomeninių santykių sritys, ypač reikšmingi valstybės ir visuomenės gyvenimo klausimai. Pažymėtina, kad nei Lietuvos Respublikos Vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau – VRK), t. y. įstatymus vykdančios valstybės institucijos, kitų komisijų sudarymo ir jų veiklos procedūrinių klausimų, nei politinių kampanijų finansavimo klausimų detalai ir smulkmeniškai reglamentuoti būtent konstituciniu įstatymu nėra būtinybės ir iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos kylančio pagrindo. Siekiant sistemiško ir nuoseklaus teisinio reguliavimo, yra ydinga tik konstitucinio įstatymo lygmeniu įtvirtinti detalių (procedūrinių) vien rinkimams skirtą teisinį reguliavimą:

1.1.1. Šiuo metu svarstomi pasiūlymai dėl 1994 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvos 94/80/EB, nustatančios išsamias priemones Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir nesantiems jos piliečiais, naudotis balsavimo teise ir būti kandidatais per vietos savivaldos rinkimus, išdėstymo nauja redakcija ir dėl 1993 m. gruodžio 6 d. Tarybos direktyvos 93/109/EB, nustatančios išsamias priemones Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir nesantiems šios valstybės piliečiais, naudotis balsavimo teise ir būti kandidatais per Europos Parlamento rinkimus, išdėstymo nauja redakcija, kuriuos priėmus gali reikėti keisti šias direktyvas perkeliančias nuostatas, be kita ko, dėl VRK funkcijų, asmenų, turinčių teisę rinkti, sąrašų ir rinkėjų sąrašų sudarymo, taip pat kandidatų registravimo savivaldybių tarybų ir Europos Parlamento rinkimuose. Taip pat šiuo metu svarstomu Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl politinės reklamos skaidrumo ir atrankiojo adresavimo projektu yra siūloma nustatyti politinės reklamos vienodą reguliavimą, todėl, priėmus šį pasiūlymą, gali atsirasti poreikis kai kurias RK projekto nuostatas derinti ir keisti. Taigi minėtas detalias RK projekto nuostatas įtvirtinus ne paprastame, o konstituciniame įstatyme, gali būti sudėtinga ateityje pakeisti, įskaitant būtinybę suderinti su Europos Sąjungos teise.

1.1.2. Siekiant užtikrinti, kad konstituciniu įstatymu būtų reguliuojamos tik konstituciškai svarbios visuomeninių santykių sritys, ypač reikšmingi valstybės ir visuomenės gyvenimo klausimai, t. y. svarbiausios rinkimų organizavimo ir vykdymo taisyklės, kurių nereikėtų dažnai keisti, įskaitant būtinybę suderinti su Europos Sąjungos teise, siekiant VRK uždavinių ir funkcijų reguliavimą nustatyti visą kartu viename šios institucijos statusą apibrėžiančiame įstatyme, o ne atskiruose rinkimų, referendumo, piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos įgyvendinimo procesus reguliuojančiuose įstatymuose, taip pat siekiant rinkimų politinės kampanijos finansavimo ir jo kontrolės santykius reguliuoti viename, o ne išskaidžius keliuose atskiruose įstatymuose, siūlytina, RK projekto VI– XII skyriuose paliekant apibrėžtus tik pagrindinius, t. y. konstituciškai svarbius, rinkimų klausimus, išbraukti detalų (procedūrinių) VI–IX skyrių nuostatose siūlomą VRK, kitų rinkimų ir balsavimo komisijų statuso, funkcijų, sudarymo, darbo organizavimo ir apmokėjimo, asmenų, turinčių teisę rinkti, sąrašų ir rinkėjų sąrašų, politinės kampanijos dalyvių ir kandidatų registravimo reguliavimą, taip pat X–XII skyrių nuostatose siūlomą rinkimų politinės reklamos ir rinkimų politinių kampanijų finansavimo bei jo kontrolės reguliavimą. Atitinkamai, atsisakant Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo ir Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo kodifikavimo konstituciniame įstatyme, siūlytina išbraukti RK projekto 1 straipsnio 1 dalies nuostatas, kad Rinkimų kodeksas nustato politinių kampanijų finansavimo pagrindus ir tvarką, VRK statusą, veiklos principus, uždavinius ir funkcijas, sudarymo bei darbo organizavimo tvarką, taip pat išbraukti Rinkimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo konstitucinio įstatymo projekto Nr. XIVP-1279(2) 3 straipsnio 5 ir 6 punktus (pagal kuriuos įsigaliojus Rinkimų kodeksui, netektų galios Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas ir Politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymas).

1.2. RK projekto XVI skyriuje siūloma reguliuoti ir su RK projekto reguliavimo dalyku – rinkimų santykiais (pagal RK projekto pavadinimą ir 1 straipsnį) – nesusijusius santykius, t. y. pareigų nesuderinamumą ir įgaliojimų nutrūkimą (RK projekto 173 straipsnio 1–6 dalys, 176 straipsnio 1–5 dalys), kurie turėtų būti reguliuojami atitinkamų politikų statusą reglamentuojančiuose teisės aktuose (Seimo statute, Lietuvos Respublikos Prezidento įstatyme, Lietuvos Respublikos Lietuvos Respublikoje išrinktų Europos Parlamento narių statuso ir darbo sąlygų įstatyme, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme), to nekartojant RK projekte. Taigi siūlytina RK projekto 173 straipsnio 1–6 dalių, 176 straipsnio 1–5 dalių nuostatas išbraukti, o jų neišbraukus:

1.2.1. RK projekto 173 straipsnio 4 dalies nuostata dėl Europos Parlamento nario pareigų nesuderinamumo skiriasi nuo Lietuvos Respublikoje išrinktų Europos Parlamento narių statuso ir darbo sąlygų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies nuostatos (pagal kurią „Europos Parlamento nario pareigos, išskyrus jo pareigas Europos Parlamente, nesuderinamos su jokiais kitomis pareigomis Lietuvos Respublikos valstybės ar savivaldybės institucijose ar įstaigose“). Atsižvelgiant į tai, taip pat į tai, kad Europos Parlamento nario statusas (įskaitant jo pareigų nesuderinamumą su kitomis pareigomis) nesusijęs su RK projekto reguliavimo dalyku, RK projekto 173 straipsnio 4 dalyje siūlytina nurodyti tik tai, kad Europos Parlamento nario pareigų nesuderinamumą su kitomis pareigomis nustato Lietuvos Respublikoje išrinktų Europos Parlamento narių statuso ir darbo sąlygų įstatymas. Taip pat siūlytina RK 173 straipsnio 11 dalį, kurioje nustatomas skundų dėl Europos Parlamento ar savivaldybės tarybos nario, mero mandato netekimo padavimas ir nagrinėjimas, perkelti po 175 straipsnio ir (arba) sujungti su kitomis RK projekto nuostatomis, kuriomis įtvirtinama skundžiamų VRK, jos pirmininko ar jo įgalioto VRK nario sprendimų (įsakymų) apskundimo tvarka (be

kita ko, 44 straipsnio 4–6 dalys, 183 straipsnio 3 dalis, 190 straipsnio 5 dalis, 193 straipsnis, 194 straipsnio 4 dalis).

1.2.2. Siekiant sistemiško ir aiškaus teisinio reguliavimo nustatymo ir atsižvelgiant į tai, kad VRK pagal Konstitucijos 63 straipsnio 2–4 ir 8 punktus tik tam tikrais atvejais (RK projekto 176 straipsnio 2 dalies 1–3 ir 6 punktuose nustatytais pagrindais) gali pripažinti Seimo nario įgaliojimus nutrūkusiais nesuėjus terminui, siūlytina RK projekto 32 straipsnio 2 dalies 4 punkte ir 176 straipsnio 1 dalyje vietoj žodžio „įstatymo“ įrašyti žodžius „šio kodekso“. Taip pat siūlytina šioje dalyje nurodytą terminą „per 15 dienų“ sutrumpinti, vietoj jo įrašant „per 5 darbo dienas“ (toks terminas šio straipsnio 6 dalyje siūlomas savivaldybės tarybos nariui, merui, Europos Parlamento nariui pripažinti netekusiu mandato).

1.2.3. Taip pat RK projekto 176 straipsnio 1 dalyje siūlytina išbraukti žodžius „Respublikos Prezidento“ ir 176 straipsnio 3 dalies 1 punkte išbraukti žodžius „Toks pareiškimas turi būti asmeniškai įteiktas Vyriausiajai rinkimų komisijai“, nes Konstitucijos 89 straipsnio pirmojoje dalyje nurodytais atvejais, t. y. Respublikos Prezidento įgaliojimams nutrūkus pagal Konstitucijos 88 straipsnio 3–6 punktus (kurie nustatyti ir RK projekto 176 straipsnio 3 dalyje), ne VRK, o Seimas per 10 dienų nuo atitinkamo Seimo nutarimo, Respublikos Prezidento dekreto įsigaliojimo arba nuo Respublikos Prezidento mirties fakto nustatymo privalo paskirti Respublikos Prezidento rinkimus, kurie turi būti surengti per 2 mėnesius (Seimui negalint susirinkti ir jų paskelbti, rinkimus skelbia Vyriausybė). Šiuo aspektu atsižvelgtina į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d. nutarimo byloje Nr. 29/2000 nuostatas, kad kiekviena iš Konstitucijos 89 straipsnio pirmojoje dalyje nurodytų aplinkybių, dėl kurių pagal Konstitucijos 88 straipsnio 3, 4, 5 arba 6 punktą nutrūksta Respublikos Prezidento įgaliojimai, yra teisinis faktas, kuris, kad kiltų Konstitucijoje numatytos teisinės pasekmės, turi būti nustatytas laikantis deramos teisinės procedūros, – tai, be kita ko, Respublikos Prezidento akto, kuriuo jis pareiškia apie savo atsistatydinimą, įsigaliojimas (Konstitucijos 88 straipsnio 3 punktas) ir Respublikos Prezidento mirties fakto nustatymas įstatymų nustatyta tvarka (Konstitucijos 88 straipsnio 4 punktas). Pastebėtina, kad teisinės pasekmės – Respublikos Prezidento įgaliojimų nutrūkimas – savaime sukelia įsigaliojęs Respublikos Prezidento dekretas dėl atsistatydinimo iš pareigų, kuriuo išreikšta Respublikos Prezidento valia, taip pat Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo įstatymo nustatyta tvarka išduotas civilinės būklės akto (mirties) įrašą liudijantis išrašo nuorašas, patvirtinantis Respublikos Prezidento mirties teisinį faktą (įvykį); juos gavęs Seimas nedelsiant turi Seimo Pirmininkui pavesti laikinai eiti Respublikos Prezidento pareigas, o Seimo Pirmininko pavaduotojui – Seimo Pirmininko pareigas (Seimo statuto 29¹ straipsnio 3 ir 7 dalys). Taigi VRK sprendimas dėl Respublikos Prezidento įgaliojimų pripažinimo nutrūkusiais tokiais atvejais nėra reikalingas.

1.2.4. Siūlytina RK projekto 176 straipsnio 2 ir 3 dalis papildyti jame nenurodytais Konstitucijos 63 straipsnio 1 ir 6 punktuose, 88 straipsnio 2 punkte nustatytais Seimo nario ir Respublikos Prezidento įgaliojimų nutrūkimo nepasibaigus įgaliojimų laikui pagrindais, ypač Konstitucijos 63 straipsnio 6 punkte nustatytu Seimo nario įgaliojimų nutrūkimo nepasibaigus įgaliojimų laikui pagrindu – kai rinkimai pripažįstami negaliojančiais arba šiurkščiai pažeidžiamas rinkimų įstatymas. Taip pat, atsižvelgiant į Konstitucijos 63 straipsnio 4 punkto ir 88 straipsnio 5 punkto formuluotes, siūlytina RK projekto 176 straipsnio 2 dalies 2 punkte išbraukti žodžius „veikloje, susijusioje su įgaliojimų vykdymu“, o 3 dalies 3 punkte vietoj žodžių „panaikina jo mandatą“ įrašyti žodžius „jį pašalina iš pareigų“.

1.2.5. Siūlytina išbraukti RK projekto 176 straipsnio 2 dalies 7 punktą, pagal kurį Seimo nario įgaliojimai nutrūksta nesuėjus terminui, kai įstatymo nustatyta tvarka Seimo narys neprisiekė arba prisiekė su išlyga. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m.

liepos 1 d. nutarime byloje Nr. 04/04 pažymėta, kad tol, kol išrinktas Seimo narys neprisiekia, jis neturi visų Tautos atstovo teisių – toks išrinktas Seimo narys dar nėra Tautos atstovas, jis dar neturi Seimo nario įgaliojimų ir dar negali jų vykdyti. Taigi Seimo nariui neprisiekus arba prisiekus su išlyga jo įgaliojimai negali nutrūkti, nes jis jų nėra įgijęs, todėl Konstitucijos 63 straipsnyje nėra tokio Seimo nario įgaliojimų nutrūkimo pagrindo, o pagal Konstitucijos 59 straipsnio trečiąją dalį Seimo narys, įstatymo nustatyta tvarka neprisiekęs arba prisiekęs lygtinai, netenka Seimo nario mandato, dėl to Seimui priimant nutarimą.

1.2.6. Atsižvelgtina į tai, kad RK projekto 176 straipsnio 4 dalyje siūloma nustatyti savivaldybės tarybos nario ir mero įgaliojimų nutrūkimo nesuėjus terminui pagrindus, tačiau merui negali būti taikomi pagrindai, nustatyti šios dalies 1, 2, 3, 5, 6 punktuose. RK projekto 176 straipsnyje siūlytina nustatyti tokius mero (atsižvelgiant į savivaldos institucijos, o ne savivaldybės tarybos nario) įgaliojimų nutrūkimo pagrindus: Lietuvos Respublikos pilietybės netekimas, atsistatydinimas ir kt.

1.3. Siekiant sistemiško ir nuoseklaus teisinio reguliavimo, siūlytina išbraukti RK projekto 76 straipsnio 1 dalies 12 punkto antrąjį sakinį, nes jis neatitinka pirmame jo sakinyje įtvirtinto reikalavimo kandidato anketoje nurodyti pripažinimo kaltu dėl nusikalstamos veikos tik po 1990 m. kovo 11 d. faktą (kai okupacinis režimas nebeegzistavo). Taip pat siūlytina išbraukti įrašytą naują (jo nebuvo Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo konstitucinio įstatymo projekte Nr. XIVP-1279) šio punkto ketvirtąjį sakinį (dėl įrašo rinkimų komisijos leidžiamuose plakatuose „Teismo nuosprendžiu pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo“), nes Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2022 m. balandžio 27 d. nutarimu Nr. KT50-A-N4/2022 analogiškos Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 98 straipsnio 3 dalies, taip pat Lietuvos Respublikos rinkimų į Europos Parlamentą įstatymo 96 straipsnio 3 dalies ir Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 37 straipsnio 5 dalies nuostatos tiek, kiek pagal jas rinkimų komisijos leidžiamuose kandidato rinkimų plakate, taip pat plakate su kandidatų sąrašu prie kandidato pavardės šių įstatymų nustatytais atvejais informacija apie kandidato pripažinimą kaltu dėl nusikalstamos veikos pateikiama vienodai, pripažintos prieštaraujančiomis Konstitucijos 34 straipsnio antrajai daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui. Siekiant įgyvendinti šį Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą, siūlytina:

1.3.1. Papildyti RK projekto 76 straipsnio 1 dalies 12 punktą ir jame įrašyti, kad kandidato anketoje pateikiant informaciją apie nusikalstamą veiką, už kurią asmuo buvo nuteistas, turi būti nurodoma nusikalstamos veikos rūšis (nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas), sunkumas (nesunkus, apysunkis, sunkus ar labai sunkus nusikaltimas), kaltės forma (padaryta tyčia ar dėl neatsargumo), kėsiniomasi objektas ir dalykas (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso skyriaus ir straipsnio, kuriame nurodyta ši nusikalstama veika, pavadinimai), ar ir kada yra išnykęs teistumas.

1.3.2. Papildyti RK projekto 85 straipsnį ir jame numatyti, kad kandidato plakate ar plakate su kandidatų sąrašu pateikiama informacija apie kandidato pripažinimą kaltu dėl nusikalstamos veikos, nurodant jos rūšį, sunkumą, kaltės formą, kėsiniomasi objektą ar dalyką, kada asmuo dėl jos buvo pripažintas kaltu, ar ir kada yra išnykęs jo teistumas, pavyzdžiui, įrašant tokią nuostatą: „Jeigu kandidatas anketoje įrašo, kad buvo pripažintas kaltu dėl tyčinio nusikaltimo padarymo, rinkimų komisijos leidžiamame kandidato plakate, taip pat plakate su kandidatų sąrašu prie kandidato pavardės turi būti pažymėta „Teismo nuosprendžiu pripažintas kaltu dėl nusikaltimo“, kartu nurodant pripažinimo kaltu datą, nusikaltimo sunkumą (nesunkus, apysunkis, sunkus ar labai sunkus), kėsiniomasi objektą (Baudžiamojo kodekso skyriaus pavadinimą), o išnykus teistumui – jo išnykimo faktą ir datą, išskyrus tuos

atvejus, jeigu asmuo buvo pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos, kuri vėliau dekriminalizuota, arba jeigu asmuo užsienio valstybės teismo buvo pripažintas kaltu dėl veikos, kuri pagal Lietuvos Respublikos teisę nelaikoma nusikalstama arba už kurią patraukimas baudžiamojon atsakomybėn laikomas politiniu persekiojimu“.

1.4. Siekiant įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2022 m. balandžio 27 d. nutarimą Nr. KT50-A-N4/2022 ir atsižvelgiant į įsigaliosiančią Konstitucijos 74 straipsnio antrosios dalies nuostatą, taip pat siūlytina papildyti RK projekto 76 straipsnio 1 dalį nauju punktu ir jame nustatyti, kad kandidato anketoje privaloma įrašyti informaciją apie tai, kad asmuo anksčiau buvo pašalintas iš Respublikos Prezidento pareigų ar neteko Seimo nario, savivaldybės tarybos nario, mero ar Europos Parlamento nario mandato už priesaikos sulaužymą, šiurkštų Konstitucijos pažeidimą ar nusikaltimo padarymą arba už šiurkštų šio kodekso pažeidimą, nurodant šio fakto datą. Kartu siūlytina papildyti RK projekto 85 straipsnį ir jame numatyti, kaip tokia informacija turėtų būti pateikiama kandidato plakate ar plakate su kandidatų sąrašu.

1.5. Siūlytina RK projekto 76 straipsnį papildyti nauja dalimi, kurioje būtų nustatytas reikalavimas kandidatui į Seimo narius ar Respublikos Prezidentus kandidato anketoje papildomai įrašyti, ar jis nėra priesaika ar pasižadėjimu susijęs su užsienio valstybe, pateikti dokumentą, kad yra to atsisakęs, nes pagal RK projekto straipsnio 1 dalies 8 punktą kandidato anketoje nurodyta informacija apie pilietybę ir tik „Vyriausiosios rinkimų komisijos reikalavimu“ (ne visais atvejais) pateikiami dokumentai gali būti nepakankami įvertinti, kad toks asmuo yra nesusijęs priesaika ar pasižadėjimu su užsienio valstybe (Konstitucijos 56 straipsnio pirmoji dalis, 78 straipsnio pirmoji dalis, RK projekto 10 straipsnio 1 ir 2 dalys). Atsižvelgtina į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarime byloje Nr. 17/97 pažymėta, jog priesaika yra asmens iškilmingas bei tvirtas pasižadėjimas prisiimti jį saistančias pareigas ir jas vykdyti, tarp priesaikos ir pasižadėjimo nedaroma esminių skirtumų, tos sąvokos traktuojamos kaip beveik vienareikšmės; tiesa, tam tikrų skirtumų galima aptikti; antai priesaika yra apibūdinama kaip iškilmingas ir tvirtas pasižadėjimas; priesaikų būna įvairių: bažnytinių, valstybinių, tarnybinių, profesinių, teisminių ir t. t.; konstitucinė sąvoka „nesusijęs priesaika ar pasižadėjimu užsienio valstybei“ yra abstraktaus pobūdžio, t. y. ją reikėtų suprasti kaip bet kurią priesaiką ar pasižadėjimą užsienio valstybei; bet kokie politinio pobūdžio įsipareigojimai užsienio valstybei – tiek kylantys iš formaliai duotos priesaikos ar pasižadėjimo, tiek atsirandantys kaip politinė pareiga ar politinio lojalumo reikalavimas, susijęs su kitos valstybės pilietybės turėjimu, turėtų būti traktuojami kaip pasižadėjimas užsienio valstybei; įstatymų leidėjas gali nustatyti ir papildomus reikalavimus šiai konstitucinei nuostatai vykdyti; tačiau bet koku atveju įstatymo normos turi būti suformuluotos pakankamai aiškiai. RK projekto 76 straipsnį papildžius šia nauja dalimi, siūlytina atitinkamai papildyti ir 176, 194 straipsnius, nustatant šiurkštų Rinkimų kodekso pažeidimą ir pasekmes jį padarius.

1.6. RK projekto 16 straipsnio 4 dalies nuostatos, pagal kurias savivaldybių tarybų rinkimai organizuojami vienmandatėje (renkant merus) ir daugiamandatėje (renkant savivaldybių tarybų narius) rinkimų apygardose, sutampančiose su savivaldybės teritorija, suponuoja, kad savivaldybių tarybų rinkimai apima vienmandatėje rinkimų apygardoje organizuojamus merų rinkimus ir merai įeina į savivaldybių tarybų sudėtį. Analogiškos nuostatos iš esmės įtvirtintos ir 65 straipsnio 7 dalyje, 168 straipsnio 4 dalyje, 179 straipsnio 5 dalyje. Šios prieštaringos nuostatos nesiderina su kitomis šio RK projekto nuostatomis, pagal kurias savivaldybių tarybų narių ir merų rinkimai yra atskiri rinkimai (2 straipsnio 4 ir 5 dalys) ir savivaldybės tarybos nario pareigos yra nesuderinamos su mero pareigomis (173 straipsnio 6 dalies 1 punktas). Kaip pažymėta Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo

2021 m. balandžio 19 d. nutarime Nr. KT59-N5/2021, savivaldybių tarybų narių lygaus mandato (statuso) principas suponuoja tai, kad konstitucinis visų savivaldybės tarybos narių statusas yra vienodas, nepaisant to, ar jie išrinkti taikant vieną (proporcinę arba mažoritarinę) rinkimų sistemą, ar skirtingas rinkimų sistemas; tai reiškia, kad pagal Konstituciją kiekvienas savivaldybės tarybos narys atstovauja visai atitinkamai teritorinei bendruomenei, visi savivaldybės tarybos nariai yra lygūs, jie turi turėti vienodas galimybes dalyvauti savivaldybės tarybos darbe, *inter alia* vienodas teises būti išrinkti į pareigas savivaldybės taryboje. Taigi, laikantis konstitucinio savivaldybių tarybų narių lygaus mandato (statuso) principo, jeigu savivaldybės meras būtų tiesiogiai renkamasis savivaldybės tarybos vadovas, jis negalėtų būti savivaldybės tarybos nariu. Atsižvelgiant į tai, siūlytina RK projekto 16 straipsnio 4 dalies, 65 straipsnio 7 dalies, 168 straipsnio 4 dalies, 179 straipsnio 5 dalies nuostatas pakeisti aiškiai nustatant, kad merų (o ne savivaldybių tarybų ir ne savivaldybių tarybų narių) rinkimai organizuojami vienmandatėse rinkimų apygardose, sutampančiose su savivaldybių teritorijomis, ir kad merai nėra savivaldybių tarybų nariai:

1.6.1.16 straipsnio 4 dalies neskirti į du punktus ir joje nustatyti, kad savivaldybės tarybos rinkimai organizuojami daugiamandatėje rinkimų apygardoje, kuri sutampa su savivaldybės teritorija, o mero rinkimai organizuojami vienmandatėje rinkimų apygardoje, kuri sutampa su savivaldybės teritorija;

1.6.2.65 straipsnio 7 dalyje vietoj žodžių „vienmandatėje savivaldybių tarybų rinkimų apygardoje“ ir 168 straipsnio 4 dalyje vietoj žodžių „savivaldybių tarybų rinkimų vienmandatėje rinkimų apygardoje“ įrašyti žodžius „vienmandatėje mero rinkimų apygardoje“;

1.6.3.pakeisti 179 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip: „5. Jeigu merų rinkimuose rengiamas pakartotinis balsavimas, sprendimas dėl galutinių savivaldybių tarybų rinkimų rezultatų tos savivaldybės daugiamandatėje rinkimų apygardoje nustatymo skelbiamas kartu su sprendimu dėl galutinių merų rinkimų rezultatų vienmandatėje rinkimų apygardoje, kurioje vyko pakartotinis balsavimas, nustatymo.“

1.7. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, įsigaliojus priimtam Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67, 119, 122, 124, 141 ir 143 straipsnių pakeitimo įstatymui (toliau – Konstitucijos pataisa dėl savivaldybės mero institucijos), pagal kurį kandidatui į merus nenustatytas reikalavimas būti nuolatinio atitinkamos savivaldybės gyventoju, turėtų būti išbraukta RK projekto 10 straipsnio 4 dalies nuostata, kad meru gali būti renkamasis „nuolatinis šios savivaldybės gyventojas“. Be to, RK projekto 18, 26, 46, 48, 50 straipsnių procedūrinėse nuostatose (ypač dėl rinkimų komisijų sudarymo) paminėtas savivaldybės administracijos direktorius ir jo funkcijos, nors Konstitucijoje tokia institucija nenumatyta, o jo funkcijos gali pasikeisti įsigaliojus Konstitucijos pataisai dėl savivaldybės mero institucijos.

1.8. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad RK projekto 176 straipsnio 6–8 dalyse yra kartojamų ir nesuderintų nuostatų. Siekiant sistemiško ir nuoseklaus teisinio reguliavimo, siūlytina RK projekto 176 straipsnio 7 dalį derinti su 76 straipsnio 1 dalies 12 punktu ir po žodžių junginio „kuriuo asmuo“ įrašyti konstrukciją „po 1990 m. kovo 11 d.“, o formuluotę „kitos Europos Sąjungos“ pakeisti „užsienio valstybės“, taip pat – vietoje „11 punkto“ įrašyti „12 punkto“ ir išbraukti nuostatą „arba yra įsiteisėjęs teismo nuosprendis, kuriuo asmuo bet kada buvo pripažintas kaltu dėl sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo padarymo“ arba būtent tokią nuostatą įrašyti 76 straipsnio 1 dalies 12 punkte vietoje sąvokos „nusikalstamos veikos“. Pažymėtina, kad RK projekto 176 straipsnio 6 dalies nuostata „Jeigu po rinkimų Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas įstatymų nustatyta tvarka pripažįsta“, įvertinus ir Lietuvos Respublikos asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, registracijos, prisipažinimo, įskaitos ir prisipažinusiųjų apsaugos įstatymo

nuostatas, susijusias su specialios komisijos sprendimu dėl duomenų apie asmenis, slapta bendradarbiavusius su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, paskelbimo (4 straipsnio 2 dalies 3 punktas, 8 straipsnio 4 dalis, 9 straipsnio 4 dalis), tikslintina įrašant nuostatą „Jeigu po galutinių rinkimų rezultatų nustatymo momento paaiškėja“. Pažymėtina ir tai, kad, esant įsiteisėjusiam teismo nuosprendžiui, kuriuo asmuo pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo, apie kurį, pažeidžiant RK projekto 76 straipsnio 1 dalies 12 punkto reikalavimus, nebuvo nurodyta kandidato anketoje ir kuris tampa žinomas po rinkimų, nėra būtina, kad šį faktą, kaip numatoma RK projekto 176 straipsnio 7 ir 8 dalyse, dar pripažintų Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Kartu pažymėtina, kad nėra aišku, koks RK projekto 176 straipsnio 6–8 dalyse siūlomų nuostatų, pagal kurias numatytos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisė išrinktą Seimo narį ar Respublikos Prezidentą pripažinti pažeidusiu Rinkimų kodekso reikalavimus ir Seimo teisė taikyti jiems apkaltą, pagrindas, kai pagal Konstitucijos 105 straipsnio trečiosios dalies 1 punktą Konstitucinis Teismas teikia išvada, ar nebuvo pažeisti rinkimų įstatymai per Respublikos Prezidento ar Seimo narių rinkimus, bei turint mintyje tai, kad Konstitucijos 63 straipsnio 6 punkte nustatytas Seimo nario įgaliojimų nutūkimo pagrindas „kai šiurkščiai pažeidžiamas rinkimų įstatymas“. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. lapkričio 10 d. išvadoje byloje Nr. 15/2012-16/2012, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 m. gegužės 27 d. nutarime Nr. KT19-N8/2014 pažymima, kad Konstitucijos 63 straipsnio 6 punkto nuostata suponuoja Seimo įgaliojimus nutraukti Seimo nario įgaliojimus, jeigu dėl jo išrinkimo teisėtumo pagrįstų abejonių keliantys šiurkštūs demokratiškų, laisvų ir teisingų rinkimų principų pažeidimai nustatomi tada, kai Seimo narys jau yra įgijęs įgaliojimus; pagal Konstitucijos 63 straipsnio 6 punktą Seimo nario įgaliojimai gali būti nutraukti tiek pripažinus rinkimus negaliojančiais, tiek nepripažinus rinkimų negaliojančiais (pavyzdžiui, kai įmanoma nustatyti tikrąją rinkėjų valią atspindinčius rinkimų rezultatus); pagal Konstitucijos 105 straipsnio trečiosios dalies 1 punktą, 106 straipsnio penktąją dalį, 107 straipsnio trečiąją dalį Seimas gali priimti nutarimą dėl Seimo nario įgaliojimų nutraukimo pagal Konstitucijos 63 straipsnio 6 punktą tik remdamasis Konstitucinio Teismo išvada, kad per Seimo rinkimus buvo pažeistas rinkimų įstatymas, o Konstitucinis Teismas tokią išvadą gali teikti tik pagal Seimo ar Prezidento paklausimą. Atsižvelgiant į tai, taip pat įvertinus RK projekto 81 straipsnio 4, 6 ir 7 dalyse siūlomą teisinį reguliavimą dėl aplinkybių, kurioms esant gali būti panaikintas kandidato ar kandidatų sąrašo registravimas, siūlytina vietoj RK projekto 176 straipsnio 6–8 dalių nustatyti vieną šio straipsnio 6 dalį (arba nustatyti naują 194 straipsnio dalį) ir ją išdėstyti taip:

„6. Jeigu po galutinių rinkimų rezultatų nustatymo momento paaiškėja, kad asmuo, išrinktas Seimo nariu, Respublikos Prezidentu, savivaldybės tarybos nariu, meru, Europos Parlamento nariu, yra pažeidęs draudimą papirkti rinkėjus ar politinių kampanijų finansavimo tvarką arba kandidato anketoje pateikęs žinomai neteisingą (tikrovės neatitinkančią) informaciją (įskaitant atvejus, kai paaiškėja, kad jis yra sąmoningai bendradarbiavęs su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis arba įsiteisėjusiu Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybės teismo nuosprendžiu po 1990 m. kovo 11 d. pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo (pažeidė šio kodekso 76 straipsnio 1 dalies 11 arba 12 punkto reikalavimus)), Vyriausioji rinkimų komisija per 5 darbo dienas:

1) priima sprendimą dėl tokio savivaldybės tarybos nario, mero, Europos Parlamento nario pripažinimo padariusiu šiurkštų šio kodekso pažeidimą ir netekusiu mandato ir apie tai paskelbia Vyriausiosios rinkimų komisijos interneto svetainėje bei Teisės aktų registre, o panaikinus Europos Parlamento nario mandatą – praneša Europos Parlamentui;

2) priima sprendimą dėl pagrindo pripažinti tokį Seimo narį ar Respublikos Prezidentą padariusiu šiurkštų šio kodekso pažeidimą buvimo ir visą informaciją dėl Seimo nario ar Respublikos Prezidento padaryto šiurkštaus šio kodekso pažeidimo perduoda Seimui, kad šis spręstų įgaliojimų nutūkimo šiurkščiai pažeidus rinkimų įstatymą arba apkaltos taikymo klausimą.“

1.9. Atsižvelgiant į tai, kad paklausimo Konstituciniam Teismui teikimas ir jo nagrinėjimas Konstituciniame Teisme yra Konstitucinio Teismo įstatymo reguliavimo dalykas (76, 77 ir 82 straipsniai), siūlytina išbraukti RK projekto 192 straipsnio 1–3 dalis ir šio straipsnio 1 dalyje nurodyti tik tai, kad Seimo ir Respublikos Prezidento paklausimai Konstituciniam Teismui dėl Rinkimų kodekso pažeidimų per Seimo narių ar Respublikos Prezidento rinkimus teikiami ir nagrinėjami Konstitucinio Teismo įstatymo nustatyta tvarka. Taip pat siūlytina šį straipsnį papildyti, numatant Seimo sprendimus dėl įgaliojimų pripažinimo nutūkusiais arba apkaltos taikymo, gavus Konstitucinio Teismo išvadą dėl šiurkštaus Rinkimų kodekso pažeidimo padarymo, paaiškęjusio po galutinių rinkimų rezultatų nustatymo momento (žinoma neteisingos RK projekto 76 straipsnyje nustatytos būtinos informacijos kandidato anketoje (dokumentų) pateikimo).

1.10. Siūlytina RK projekto 194 straipsnio 1 dalį, kurioje nurodytame šiurkščių Rinkimų kodekso pažeidimų sąraše išvardyti pažeidimai, iš esmės susiję tik su rinkimų politinės kampanijos finansavimo reikalavimų nesilaikymu, papildyti nauju punktu, kuriuo būtų nustatyta, kad šiurkščiais Rinkimų kodekso pažeidimais laikoma „žinoma neteisingas šio kodekso 76 straipsnyje nustatytos informacijos kandidato anketoje pateikimas“. Pagal tokią nuostatą šiurkščiais Rinkimų kodekso pažeidimais būtų laikomi, be kita ko, žinoma neteisingas RK projekto 76 straipsnio 1 dalies 11 ir 12 punktuose nustatytos informacijos kandidato anketoje pateikimas (atsižvelgiant ir į RK projekto 81 straipsnio 6 ir 7 dalių nuostatas, pagal kurias 76 straipsnio 1 dalies 11 punkte nustatytos informacijos nenurodymas laikomas šiurkščiu Rinkimų kodekso pažeidimu), taip pat žinoma neteisingas RK projekto 76 straipsnio 4 dalies 2 punkte nustatytos informacijos (dėl pasyviosios rinkimų teisės kitoje valstybėje narėje apribojimo) kandidato anketoje pateikimas (kaip nustatyta Rinkimų į Europos Parlamentą įstatymo 97¹ straipsnyje), taip pat žinoma neteisingas tam tikros kitos 76 straipsnyje nustatytos būtinos informacijos kandidato anketoje (dokumentų) pateikimas (dėl to pagal RK projekto 81 straipsnį po rinkimų dienos galėtų būti panaikintas kandidato registravimas ar atšauktas kandidatų sąrašas), nes už tai RK projekte nėra nustatytų pasekmių išrinktam asmeniui. Kartu siūlytina papildyti ir 176 straipsnį, nustatant galimybę spręsti dėl tokių pažeidimų padariusio išrinkto asmens įgaliojimų nutraukimo.

1.11. Siūlytina RK projekto 3 straipsnį papildyti atitinkamai Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. lapkričio 9 d. nutarime byloje Nr. 26/2009, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. lapkričio 17 d. nutarime byloje Nr. 14/2011-35/2011, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. kovo 29 d. nutarime byloje Nr. 21/2010-30/2010 nurodytais viešosios valdžios institucijų rinkimuose (formuojant politines atstovaujamasias institucijas) taikytiniais skaidrumo, viešumo, sąžiningumo ir teisingumo principais.

1.12. Pabrėžtina, kad RK projekte vartojama daug įvairių sąvokų (rinkėjas, aktyvioji rinkimų teisė, pasyvioji rinkimų teisė, rinkimų politinė kampanija, rinkimų politinės kampanijos dalyvis, rinkimų rezultatai ir kt.). Nemaža dalis jų nėra apibrėžtos, o kitos apibrėžtos atskiruose kodekso straipsniuose (pavyzdžiui, minėtos sąvokos „rinkimų politinė kampanija“ ir „rinkimų rezultatai“ apibrėžtos atitinkamai RK projekto 64 straipsnio 1 dalyje ir 179 straipsnio 1 dalyje). Atsižvelgiant į tai, kad įstatymuose vartojamos sąvokos turėtų būti

juose apibrėžtos, siūlytina RK projektą papildyti straipsniu, kuriame būtų apibrėžtos RK projekte vartojamos sąvokos.

1.13. Siūlytina RK projekto 2 straipsnio 4 ir 5 dalyse išbraukti žodžius „vienu metu“, nes ne eilinių rinkimų atveju gali būti renkama ne vienu metu, o 12 straipsnio 3 dalyje iš esmės pakartotinai siūloma nustatyti, kad eiliniai savivaldybių tarybų, merų rinkimai visose savivaldybėse rengiami vienu metu.

1.14. Siekiant sistemiško ir nuoseklaus teisinio reguliavimo, išvengiant pasikartojimų ir nesuderinamumo, siūlytina koreguoti RK projekto 8 ir 10 straipsnių nuostatas dėl nuolatinio gyventojo sąvokų įtvirtinimo:

1.14.1. RK projekto 8 straipsnio 3 ir 5 dalių ir jas atitinkamai iš dalies pakartojančių 10 straipsnio 5 ir 7 dalių nuostatas įtvirtinti ne atskirose minėtose dalyse, o prieš šias dalis esančiose dalyse (kaip 10 straipsnio 1 dalis) arba viename atskirame straipsnyje;

1.14.2. RK projekto 8 straipsnio 3 dalies pirmajame sakinyje ir 10 straipsnio 5 dalyje, pastarojoje vietoj žodžio „asmuo“ įrašant žodį „piliėtis“, ir išdėstyti tokias nuostatas: „Nuolatinis savivaldybės gyventojas laikomas Lietuvos Respublikos piliėtis, teisę gyventi Lietuvos Respublikoje turintis kitos Europos Sąjungos valstybės narės piliėtis, kitas asmuo, kuris turi teisę nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje ir šią teisę patvirtinantį dokumentą, jeigu jie ne vėliau kaip likus 60 dienų iki rinkimų dienos savo gyvenamąją vietą pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus deklaravo šios savivaldybės teritorijoje arba yra įtraukti į gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitą šioje savivaldybėje.“;

1.14.3. RK projekto 10 straipsnio 1 dalies nuostatoje „nuolat gyvenančiu Lietuvos Respublikoje laikomas Lietuvos Respublikos piliėtis, kurio duomenys apie gyvenamąją vietą įrašyti Gyventojų registre“, atsižvelgiant į siūlomas šio straipsnio 5 ir 7 dalių, taip pat 8 straipsnio 3 ir 5 dalių nuostatas, vietoj žodžių „kurio duomenys apie gyvenamąją vietą įrašyti Gyventojų registre“ įrašyti žodžius „kuris savo gyvenamąją vietą pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus deklaravo Lietuvos Respublikoje“.

1.14.4. siūlytina RK projekto 8 straipsnio 5 dalyje, 10 straipsnio 1 ir 7 dalyse nustatyti, kad nuolat gyvenančiu Lietuvos Respublikoje galėtų būti laikomas asmuo, įtrauktas į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą (kaip nustatyta 8 straipsnio 3 dalyje, 10 straipsnio 5 dalyje); taip pat siūlytina 8 straipsnio 3 dalies antrąjį sakinį išbraukti kaip perteklinį (tokios nuostatos nėra 10 straipsnio 5 dalyje), o 8 straipsnio 5 dalį, 10 straipsnio 1 dalį papildyti žodžiais „ne vėliau kaip likus 60 dienų iki rinkimų dienos“ (kaip 10 straipsnio 7 dalyje).

1.15. RK projekto 9 straipsnio 3 dalyje, 11 straipsnio 1 dalies 3 punkte, kuriuose atitinkamai įtvirtinti aktyviosios ir pasyviosios rinkimų teisių apribojimai bei minima kitose nuostatose neapibrėžta asmens pareiga deklaruoti, kad jis atitinka Rinkimų kodekso reikalavimus, reikėtų papildomai nustatyti, kad asmuo negali dalyvauti rinkimuose į Europos Parlamentą (t. y. neturi teisės rinkti arba negali būti renkamas), jeigu atitinkamai jo teisė rinkti arba teisė būti renkamas yra apribota Europos Sąjungos valstybėje narėje, kurios piliėtis jis yra (tai numatyta Tarybos direktyvoje 93/109/EB). Atkreiptinas dėmesys ir į RK projekto 76 straipsnio 4 dalies 2 punkto nuostatą, kad asmuo, kuris yra kitos valstybės narės piliėtis, siekiantis tapti kandidatu į Europos Parlamento narius, kandidato anketoje turi papildomai nurodyti, ar jo pasyvioji rinkimų teisė nėra apribota valstybėje narėje, kurios piliėtis jis yra. Atsižvelgiant į tai, siūlytina atsisakyti rinkėjo ir kandidato į Europos Parlamento narius Lietuvos Respublikoje pareigos deklaruoti, kad jis atitinka Rinkimų kodekso reikalavimus, ir RK projekto 9 straipsnio 3 dalyje vietoje žodžių „rinkimų komisijos prašymu atsisako deklaruoti, ar jis atitinka šio kodekso reikalavimus“ įrašyti žodžius „tokios teisės neturi savo kilmės Europos Sąjungos valstybėje“, taip pat 11 straipsnio 1 dalies 3 punkte vietoje žodžių

„rinkimų komisijos prašymu atsisako deklaruoti, ar jis dėl kandidatavimo į Europos Parlamento narius Lietuvos Respublikoje atitinka šio kodekso reikalavimus“ įrašyti žodžius „savo kilmės Europos Sąjungos valstybėje neturi teisės būti renkamas“.

1.16. Siūlytina išbraukti RK projekto 11 straipsnio 5 dalį, kurioje numatomas baigtinis kitų rinkimų teisės apribojimų – diskriminavimo pagrindų – sąrašas, taikytinas tik pasyviosios rinkimų teisės turėtojams, nes šiame straipsnyje nustatomi tik pasyviosios rinkimų teisės apribojimai, ir tik piliečiams, neatsižvelgiant į tai, kad kandidatuoti rinkimuose į Europos Parlamentą bei savivaldybių tarybų rinkimuose gali ne tik Lietuvos Respublikos piliečiai. RK projekto 11 straipsnio 5 dalyje numatomas rinkimų teisės apribojimų sąrašas vertintinas kaip perteklinė nuostata, nes Konstitucijos, kuri yra tiesiogiai taikomas aktas, 29 straipsnyje įtvirtintas visų asmenų lygybės principas apima ir diskriminavimo draudimą.

1.17. Pagal Konstitucijos 141 straipsnį ir oficialiąją konstitucinę doktriną Seimo nariais (ir Respublikos Prezidentu) negali būti renkami tikrąją karo tarnybą atliekantys asmenys. Pagal Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymą tikroji karo tarnyba yra ne tik Lietuvos Respublikos piliečių privalomoji karo tarnyba, profesinė karo tarnyba, bet ir savanoriška nenuolatinė karo tarnyba, kariūnų tarnyba (2 straipsnio 34 dalis); kariūnai būti karininkais rengiami Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje, su kuria pasirašo kariūno tarnybos sutartį ir įsipareigoja studijuoti ir vykdyti kitas kariūno pareigas, o po studijų – tarnauti profesinėje karo tarnyboje, jeigu studijų baigimo dieną būtų į ją pakviesti (20 straipsnio 6 ir 12 dalys); skirtingai nuo savanoriškos nenuolatinės karo tarnybos karių, kuriems tik pratybų, mokymų ar tarnybos užduočių vykdymo metu draudžiama dalyvauti politinėje veikloje, kariūnams (kaip ir kariams, atliekantiems privalomąją pradinę ar profesinę karo tarnybą) bet kuriuo metu draudžiama dalyvauti politinėje veikloje (36 straipsnio 1 dalis). Atsižvelgiant į tai, siūlytina RK projekto 11 straipsnio 2 dalį papildyti nuostata, kad Seimo nariu ir Respublikos Prezidentu negali būti renkamas karys, atliekantis kariūnų tarnybą. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad pagal minėtą įstatymą savanoriškos nenuolatinės karo tarnybos karį išrinkus Seimo nariu ar savivaldybės tarybos nariu, kario savanorio ar savanoriškos nenuolatinės karo tarnybos kario sutarties galiojimas laikomas sustabdytu nuo Seimo nario ar savivaldybės tarybos nario įgaliojimų pradžios (32² straipsnio 1 dalis). Taigi Respublikos Prezidento, Seimo nario, Europos Parlamento nario, savivaldybės tarybos nario ir mero pareigos iš esmės yra suderinamos su savanoriškos nenuolatinės karo tarnybos kario pareigomis ir šio kario statuso neatsisakius. Todėl siūlytina išbraukti RK projekto 173 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad Respublikos Prezidento, Seimo nario, Europos Parlamento nario, savivaldybės tarybos nario ir mero pareigos nesuderinamos su savanoriškos nenuolatinės karo tarnybos kario pareigomis, atitinkamai suderinant (pakeičiant) Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo nuostatas, kuriomis apibrėžiama tikrosios karo tarnybos sąvoka ir savanoriškos nenuolatinės karo tarnybos kario sutarties galiojimo sustabdymas Respublikos Prezidento, Europos Parlamento nario, mero pareigų įgaliojimų atlikimo metu.

1.18. Atsižvelgiant į Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalį ir Rinkimų į Europos Parlamentą įstatymo 3 straipsnio 6 dalį, kuriose atitinkamai nustatyti ribojimai asmeniui būti renkamam savivaldybės tarybos nariu ir Europos Parlamento nariu, taip pat į Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 36 straipsnio 1 dalį, pagal kurią nurodytiems kariams ir kariūnams draudžiama dalyvauti politinėje veikloje, siūlytina sujungti RK projekto 11 straipsnio 1 ir 2 dalis, pastarosios dalies punktus nurodant kaip 1 dalies 4–8 punktus ir nustatant, kad juose nurodyti asmenys (asmuo, kuris rinkimų dieną atlieka privalomąją karo arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą; profesinės karo tarnybos karys, kuris likus 65 dienoms iki rinkimų dienos nėra išėjęs į atsargą; statutinės

institucijos ar įstaigos pareigūnas, kuris likus 65 dienoms iki rinkimų dienos nėra išėjęs į pensiją; asmuo, kuris pagal specialius įstatymus ar statutus negali dalyvauti politinių organizacijų veikloje; teisėjas tol, kol eina teisėjo pareigas), papildomai tarp jų įrašius „asmuo, atliekantis kariūnų tarnybą“, negali būti renkami (ne tik Seimo nariu ir Respublikos Prezidentu, bet ir savivaldybės tarybos nariu, meru, Europos Parlamento nariu, t. y. taikytina visų rūšių rinkimuose).

1.19. Atsižvelgiant į tai, kad Konstitucijoje (62 straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse, 86 straipsnio pirmojoje dalyje, 100 straipsnyje, 104 straipsnio ketvirtojoje dalyje, 114 straipsnio antrojoje dalyje) *expressis verbis* nustatyti subjektai, turintys su jų funkcijų vykdymu susijusį imunitetą (neliečiamybę), ir institucijos, kurios turi teisę duoti sutikimą dėl jų patraukimo baudžiamojon atsakomybėn, suėmimo ar kitokio jų laisvės suvaržymo, taip pat į tai, kad pagal Lietuvos Respublikoje išrinktų Europos Parlamento narių statuso ir darbo sąlygų įstatymo 4 straipsnį Europos Parlamento narys Lietuvos Respublikos teritorijoje turi tokią pačią asmens neliečiamybę kaip ir Seimo narys, siūlytina RK projekto 32 straipsnio 1 dalies 10 punkto nuostatą „duoda sutikimą patraukti kandidatą baudžiamojon atsakomybėn, suimti ar kitaip suvaržyti jo laisvę“ papildyti išlyga, kad tai netaikoma kandidatams, kurie eina Seimo nario, Respublikos Prezidento, Vyriausybės nario, Europos Parlamento nario pareigas.

1.20. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo ir visapusiškumo, siūlytina RK projekto 13 straipsnio 1 dalies pirmojo sakinio nuostatą, kad pirmalaikius Seimo rinkimus „gali paskelbti Respublikos Prezidentas Konstitucijos 58 straipsnio antrojoje dalyje numatytais atvejais“, papildyti Konstitucijos 58 straipsnio trečiosios dalies nuostatomis arba šio sakinio pabaigoje įrašyti nuorodą į Konstitucijos 58 straipsnio trečiojoje dalyje nurodytas išlygas. Taip pat, siekiant sistemiško ir nuoseklaus teisinio reguliavimo, siūlytina neišskirti RK projekto 13 straipsnio 6 dalies, jos nuostatas įrašant atitinkamai šio straipsnio 2 ir 5 dalyse.

1.21. Siekiant užtikrinti rinkimų viešumo, skaidrumo ir rinkėjų lygiateisiškumo principus, siūlytina RK projekto 17 straipsnyje nustatyti aiškius, išsamius ir vienodai taikytinus kriterijus, kuriais remiantis būtų sudaroma Pasaulio lietuvių vienmandatė rinkimų apygarda (apygardos) ir būtų galima užtikrinti RK projekto 16 straipsnio 2 dalies 2 punkte nustatytą reikalavimą, kad rinkėjų skaičius apygardoje turi būti nuo 0,9 iki 1,1 vidutinio rinkėjų visose vienmandatėse rinkimų apygardose skaičiaus. Be to, siūlytina nurodyti, kad Pasaulio lietuvių vienmandatė rinkimų apygarda (apygardos) sudaroma tik Seimo rinkimuose, nes Respublikos Prezidento rinkimuose sudaroma tik viena vienmandatė rinkimų apygarda, apimanti visą Lietuvos Respublikos teritoriją, merų rinkimuose vienmandatės rinkimų apygardos visada sutampa su savivaldybių teritorijomis, o rinkimuose į Europos Parlamentą vienmandatės rinkimų apygardos nėra sudaromos. Taip pat siūlytina RK projekto 17 straipsnio 2 dalies pirmajame sakinyje nustatyti, kad, sudarius ir vieną Pasaulio lietuvių vienmandatę rinkimų apygardą (ne tik antrą tokią apygardą, kaip siūloma nustatyti antrajame sakinyje), Lietuvos Respublikos teritorijoje esančių vienmنداčių rinkimų apygardų skaičius atitinkamai turi būti mažinamas.

1.22. RK projekto 24 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad rinkimų komisija apie savo veiklą ir priimamus sprendimus informuoja visuomenę ir kad rinkimų komisijos sprendimai skelbiami viešai. Atsižvelgiant į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją (pavyzdžiui, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2010 m. lapkričio 9 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-92/09 ir C-93/09), Konstitucinio Teismo praktiką (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. liepos 7 d. nutarimas byloje Nr. 22/2008-31/2008-9/2010-35/2010, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 m. balandžio 14 d. nutarimas Nr. KT13-N5/2014), siūlytina tikslinti RK projekto 24 straipsnio 1

dalį, nustatant, kad rinkimų komisijos sprendimai tam tikrais atvejais viešinami ne visa apimtimi arba nuasmeninti, pavyzdžiui, neviešinant pareiškėjo, kuris nėra rinkimų politinės kampanijos dalyvis ar išrinktas asmuo, asmens duomenų, kai rinkimų komisijos sprendimas priimtas dėl jo skundo.

1.23. Siūlytina RK projekto 32 straipsnio 2 dalies 4 punkto nuostatoje, pagal kurią VRK „pripažįsta naujų Seimo narių, išrinktų daugiamandatėje rinkimų apygardoje, įgaliojimus“, vietoj žodžio „įgaliojimus“ įrašyti žodį „mandatus“, nes nėra tokio Seimo nario įgaliojimų įgijimo pagrindo, kaip Seimo nario įgaliojimų pripažinimas VRK sprendimu. Pagal Konstituciją išrinkto Seimo nario įgaliojimų įgijimas yra siejamas su priesaika (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas byloje Nr. 04/04). Pagal Konstitucijos 59 straipsnio trečiąją dalį neprisiekęs ar su išlyga prisiekęs Seimo narys netenka mandato Seimo nutarimu. Seimo nario mandato pripažinimas (suteikimas, gavimas, netekimas) paminėtas ir RK projekto 178 straipsnyje.

1.24. Siūlytina RK projekto 32 straipsnio 2 dalies 5 punkto nuostatoje, pagal kurią VRK pripažįsta naujų savivaldybės tarybos narių, išrinktų daugiamandatėje rinkimų apygardoje, įgaliojimus, vietoj žodžio „įgaliojimus“ įrašyti žodį „mandatus“. Pagal Vietos savivaldos įstatymo 11 straipsnį išrinkto savivaldybės tarybos nario įgaliojimų pradžia siejama su jo priesaika. Kitose RK projekto nuostatose minimas savivaldybės tarybos nario mandato pripažinimas (suteikimas, gavimas, netekimas) (175 ir 178 straipsniai). Taip pat siūlytina išbraukti RK projekto 32 straipsnio 2 dalies 5 punkto nuostatą, pagal kurią VRK „pripažįsta mero, išrinkto vienmandatėje rinkimų apygardoje, įgaliojimus“, nes VRK sprendimu nustatant galutinius merų rinkimų rezultatus yra nustatoma, kuris kandidatas išrinktas savivaldybės meru, ir jokio papildomo sprendimo dėl mero įgaliojimų pripažinimo VRK neturi ir negali priimti.

1.25. Siūlytina RK projekto 31 straipsnio 3 punkte, 32 straipsnio 3 dalies 4 punkte, 123 straipsnio 2 dalyje vietoj nuostatų, pagal kurias VRK vykdo politinių kampanijų finansavimo (lėšų naudojimo) auditą, įrašyti nuostatą, kad VRK organizuoja tokį auditą (kaip numatyta 124 straipsnio 2 dalyje).

1.26. RK projekto 32 straipsnio 1 dalies 22 punkte numatyta, kad VRK savo interneto svetainėje nuolat skelbia tam tikrų grupių asmenų duomenis, tačiau RK projekte nėra įvardyta, kokie rinkimų, referendumo komisijų narių, stebėtojų, atstovų, iniciatyvinių grupių narių sąrašuose esantys asmens duomenys skelbiami. RK projektas tikslintinas šiuo aspektu. Taip pat siūlytina tikslinti RK projekto 32 straipsnio 1 dalies 11 punkto ir 22 punkto nuostatas, kad VRK atitinkamai skelbia kandidatų pareiškinius dokumentus ir pagal kandidatų ar jų atstovų pateiktus pareiškinius dokumentus parengtą informaciją, užtikrinant, kad šios nuostatos nedubliuotų viena kitos.

1.27. RK projekto 32 straipsnio 4 dalies 3 punkte nustatyta, kad, įgyvendindama Rinkimų kodekso 31 straipsnio 4 punkte numatytą uždavinį, VRK apie nustatytą rinkėjų ir rinkimų teisę turinčių asmenų papirkimo faktą paskelbia savo interneto svetainėje Rinkimų kodekso 102 straipsnio 3 dalies nustatyta tvarka. Atsižvelgiant į tai, kad nustatyto rinkėjų ir rinkimų teisę turinčių asmenų papirkimo fakto paskelbimo tvarka numatyta ne RK projekto 102 straipsnio 3 dalyje, o šio straipsnio 4 dalyje, siūlytina atitinkamai tikslinti RK projekto 32 straipsnio 4 dalies 3 punkte pateiktą nuorodą į Rinkimų kodekso 102 straipsnį. Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad iš RK projekto 102 straipsnio 4 dalies nėra aišku, kokia konkrečiai informacija apie rinkėjų ir rinkimų teisę turinčių asmenų papirkimo faktą bus skelbiama (pavyzdžiui, tik informacija apie nustatytą papirkimo faktą ar ir detalesnė informacija apie nustatytą pažeidimą, įskaitant pažeidimo padarymo datą ir aplinkybes), siekiant teisinio aiškumo ir tikslumo, siūlytina patikslinti RK projekto 102 straipsnio 4 dalies nuostatas šiuo aspektu, t. y. nurodyti, kokie duomenys apie papirkimo faktą bus skelbiami.

1.28. Siekiant teisinio aiškumo, siūlytina patikslinti RK projekto 33 straipsnio 1 dalies 1, 2, 5 ir 6 punktų nuostatas, pagal kurias VRK nustatoma teisė iš įvairių subjektų gauti funkcijoms atlikti reikalingus įvairius dokumentus, informaciją ir duomenis, įskaitant RK projekto 33 straipsnio 1 dalies 5 punkte išvardytus asmens duomenis, šias nuostatas sujungiant ir (arba) išbraukiant pasikartojančias jų formuluotes.

1.29. Siūlytina vietoj RK projekto 34 straipsnio 1 dalies 2 punkte, pagal kurį Seimas gali nutraukti VRK įgaliojimus, numatytos nuorodos į RK projekto 35 straipsnio 1 dalies 9 punktą įrašyti nuorodą į RK projekto 37 straipsnio 1 dalies 9 punktą, kuriame nustatytas VRK įgaliojimų nutraukimo pagrindas – nurodyta Konstitucinio Teismo išvada. Taip pat siūlytina patikslinti RK projekto 37 straipsnio 1 dalies 9 punkto nuostatą, kad Seimas priima nutarimą nutraukti VRK įgaliojimus pagal Konstitucinio Teismo išvadą, kad VRK nustatyti esminiai rinkimų rezultatai yra neteisingi arba kad jos veikla neatitinka Rinkimų kodekso, atsižvelgiant į Konstitucijos 105 straipsnio trečiosios dalies 1 punkto nuostatą, kad Konstitucinis Teismas teikia išvadą, ar nebuvo pažeisti rinkimų įstatymai per Respublikos Prezidento ar Seimo narių rinkimus, taip pat į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 77 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad Konstitucinis Teismas tiria ir vertina tik VRK sprendimus arba jos atsisakymą nagrinėti skundus dėl rinkimų įstatymų pažeidimų tais atvejais, kai sprendimai buvo priimti ar kita šios komisijos veika buvo padaryta pasibaigus balsavimui renkant Seimo narius ar Respublikos Prezidentą (tai numatyta ir RK projekto 192 straipsnio 3 dalyje). Taigi siūlytina pakeisti RK projekto 37 straipsnio 1 dalies 9 punktą ir jį išdėstyti taip: „9) Seimas priima nutarimą nutraukti Vyriausiosios rinkimų komisijos įgaliojimus pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išvadą, kad Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimu ar kita veika pasibaigus balsavimui renkant Seimo narius ar Respublikos Prezidentą buvo pažeistos šio kodekso nuostatos.“

1.30. Atsižvelgtina į tai, kad nėra pagrįsta ir aišku, kodėl RK projekto 34 straipsnio 2 dalyje nustatyti nevienodi reikalavimai skirtingų subjektų siūlomies VRK nariams (VRK pirmininko teikiamam asmeniui iš viso jokie reikalavimai nėra nustatyti (RK projekto 34 straipsnio 2 dalies 1 punktas); teisingumo ministro ir Lietuvos teisininkų draugijos siūlomies asmenims nustatytas aukštojo universitetinio išsilavinimo reikalavimas (RK projekto 34 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktai); Respublikos Prezidento siūlomies asmenims nustatytas žemesnis išsilavinimo reikalavimas – jie privalo turėti aukštąjį, bet nebūtinai universitetinį, išsilavinimą (RK projekto 34 straipsnio 2 dalies 4 punktas); partijų (partijų koalicijų), gavusių Seimo narių mandatų daugiamandatėje rinkimų apygardoje, siūlomi asmenys turi turėti ne tik aukštąjį universitetinį išsilavinimą, bet ir darbo rinkimų komisijose, organizuojančiose ir vykdančiose Seimo, Respublikos Prezidento, savivaldybių tarybų, merų rinkimus, rinkimus į Europos Parlamentą, referendumą, patirtį (RK projekto 34 straipsnio 2 dalies 5 punktas). Siūlytina tikslinti RK projekto 34 straipsnio 2 dalį ir, jei įmanoma, suvienodinti reikalavimus visiems VRK nariams (pavyzdžiui, nustatant aukštojo universitetinio išsilavinimo reikalavimą).

1.31. RK projekto 36 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad VRK pirmininkas ar narys, ketinantis būti kandidatu arba kitos rinkimų ar referendumo komisijos pirmininku ar nariu, Lietuvos Respublikos piliečių iniciatyvinės grupės referendumui surengti nariu, rinkimų ar referendumo stebėtoju, atstovu rinkimams ar referendumui, prieš duodamas reikiamą sutikimą ar pradėdamas rinkti piliečių parašus, privalo įteikti Seimui rašytinį atsistatydinimo iš VRK pirmininko ar nario pareigų pareiškimą. Siekiant teisinio aiškumo, siūlytina tikslinti RK projekto 36 straipsnio 4 dalį (joje įrašytą žodį „reikiamą“), nustatant, kokį konkrečiai sutikimą turi pateikti VRK pirmininkas ar narys šio straipsnio kontekste (pavyzdžiui, prieš duodamas sutikimą būti kandidatu ar eiti šioje dalyje nurodytas pareigas).

1.32. Vadovaujantis 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (toliau – Reglamentas) 6 straipsnio 3 dalimi, siūlytina tikslinti RK projekto 43 straipsnio 5 dalį, nustatant, koku tikslu ir koki laikotarpį turi būti skelbiami VRK posėdžių vaizdo ir garso įrašai.

1.33. Siūlytina RK projekto 49 straipsnio 1 ir 4 dalyse, nurodant tikslų pirmalaikių rinkimų rengimo laiką, vietoj žodžių „per du mėnesius“ įrašyti žodžius „po dviejų mėnesių“, nes iš šio straipsnio 1–4 dalių nuostatų, įskaitant atitinkamai jose nurodytus terminus rinkimų komisijoms sudaryti, matyti, kad 1 dalyje turimas omenyje maksimalus terminas – lygiai du mėnesiai, o 4 dalyje – anksčiau kaip po dviejų mėnesių. Taip pat siūlytina 49 straipsnio 1 ir 4 dalyse išbraukti antrą kartą pakartotas formuluotes „pirmalaikiai Respublikos Prezidento rinkimai pagal Konstitucijos“. Kartu siūlytina RK projekto 80 straipsnio 3 dalyje (pataisius numeraciją – 5) ir 82 straipsnyje vietoj formuluočių „per 2 mėnesius“ ir „per du mėnesius“ įrašyti „po dviejų mėnesių“, taip pat išbraukti antrą kartą pakartotus žodžius „Respublikos Prezidento rinkimai pagal Konstitucijos“ (prieš „89 straipsnio 1 dalį“).

1.34. Vadovaujantis Reglamento 5 straipsnio 1 dalies c punktu, pagal kurį asmens duomenys turi būti adekvatūs, tinkami ir tik tokie, kurių reikia siekiant tikslų, dėl kurių jie tvarkomi (duomenų kiekio mažinimo principas), siūlytina tikslinti RK projekto 54 straipsnio 1 dalies 2, 3 punktus ir 76 straipsnio 1 dalies 2, 3 punktus, kuriuose atitinkamai nurodyta, kad tvarkomi (nurodomi) asmenų, turinčių teisę rinkti, ir kandidatų asmens kodas ir gimimo data, nurodant, kad tvarkomas asmens kodas, o gimimo data tvarkoma tik tais atvejais, kai asmuo asmens kodo neturi.

1.35. RK projekto 55 straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad Lietuvos Respublikos rinkėjų sąrašas sudaromas pagal VRK sudaryto asmenų, turinčių teisę rinkti, sąrašo duomenis, į jį perkeltiant tuos asmenis, kurie turi teisę rinkti atitinkamuose rinkimuose, o šio straipsnio 4 dalyje siūloma nustatyti, kad kiekvienas į Lietuvos Respublikos rinkėjų sąrašą įtrauktas asmuo priskiriamas rinkimų apygardai ir rinkimų apylinkei pagal deklaruotos gyvenamosios vietos adresą. Iš šių nuostatų neaišku, kaip rinkimų apygardai ir rinkimų apylinkei būtų priskiriami ir kaip į Lietuvos Respublikos rinkėjų sąrašą būtų įrašomi rinkėjai, nedeklaravę gyvenamosios vietos. Todėl siūlytina įtvirtinti, kad nedeklaravę gyvenamosios vietos rinkėjai į šiuos sąrašus gali būti įtraukiami pagal nustatyta tvarka pateiktus reikiamus dokumentus (kaip numatyta galiojančiuose rinkimų įstatymuose).

1.36. Siūlytina atsakyti perteklinės RK projekto 59 straipsnio 1 dalies, kurioje numatyta asmenų, atliekančių privalomąją pradinę karo tarnybą, įtraukimo į rinkėjų sąrašus taisyklę, nes šie asmenys, kaip ir visi atliekantys tikrąją karo tarnybą asmenys, nelaikomi pakeitusiais gyvenamąją vietą ir jų deklaruota gyvenamoji vieta išlieka tokia pati, kaip iki šios karo tarnybos pradžios, todėl jiems turėtų būti taikomos RK projekte nustatytos bendrosios įrašymo į rinkėjų sąrašus taisyklės.

1.37. Siekiant teisinio aiškumo, siūlytina tikslinti RK projekto 63 straipsnio 1 dalies paskutinį sakinį ir jį išdėstyti taip: „Šių asmens duomenų rinkimų komisijos negali atskleisti neįgaliotiems jų tvarkyti asmenims ir juos naudoja tik namuose balsuojančių rinkėjų sąrašų sudarymo ir tikslinimo tikslais.“

1.38. Siūlytina papildyti RK projekto VIII skyrių (pavyzdžiui, 65 straipsnyje), jame nustatant rinkimų politinės kampanijos dalyvio (toliau – dalyvis) sąvoką (papildomai apibrėžiant jo skirtumą nuo kandidato, kandidatų sąrašo ir įregistruoto kandidato bei kandidatų sąrašo), nes yra siūloma nustatyti tik subjektus, galinčius būti dalyviais, dalyvio

statuso rūšis ir šio statuso suteikimą, dalyvių teises ir pareigas, dalyvių registravimo ir dalyvio statuso praradimo tvarką (65–69 straipsniai).

1.39. Pagal RK projekto 68 straipsnio 3 dalies 3 punktą asmuo, siekiantis būti registruotu rinkimų politinės kampanijos dalyviu, VRK privalo pateikti su išdininku pasirašytos turto patikėjimo sutarties nuorašą ir išdininko asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją. Iš RK projekto nuostatų neaišku, koku tikslu reikalaujama pateikti išdininko asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją. Atsižvelgtina ir į Reglamento 5 straipsnio 1 dalies reikalavimus, pagal kuriuos tokios kopijos tvarkymas vertintinas kaip perteklinių asmens duomenų tvarkymas. Todėl siūlytina išbraukti RK projekto 68 straipsnio 3 dalies 3 punkto nuostatą „ir išdininko asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją“ ir atitinkamai patikslinti RK projekto 119 straipsnio 4 dalį.

1.40. RK projekto 68 straipsnio 8 dalies 1 punkte siūlytina įvardyti, kokie registruotų rinkimų politinės kampanijos dalyvių ir asmenų, kuriuos atsisakyta registruoti rinkimų politinės kampanijos dalyviais, duomenys yra nurodomi sąrašuose.

1.41. Siūlytina patikslinti RK projekto 69 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytą neaiškią neįregistravimo kandidatų sąlygą – „pasibaigus kandidatų registravimo laikui neįregistruotas šio kodekso nustatyta tvarka“.

1.42. Siūlytina RK projekto 75 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatas išdėstyti taip, kad nereikėtų ieškoti skirtumų: iš pradžių nurodyti, kas bendra (septyni punktai yra vienodi), paskui – kas skirtinga iškeltam ir išsikėlusiam kandidatui; taip pat siūlytina nustatyti, kad jiems vienodai taikytini reikalavimai, numatyti 2 dalies 9 punkte (trumpa rinkimų programa) ir 3 dalies 7 punkte (įsipareigojimas nutraukti nesuderinamą veiklą).

1.43. RK projekto 76 straipsnio 1 dalies 11 punkte siūlytina išbraukti išlygą „išskyrus kandidatus, kurie yra nuolat Lietuvoje gyvenantys kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, bendradarbiavę su savo kilmės valstybės narės specialiosiomis tarnybomis (tarnyba)“, nes ji nėra susijusi su reikalavimu pateikti duomenis apie bendradarbiavimą su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, taip pat RK projekte nėra numatyta kandidatų pareiga pateikti duomenis apie bendradarbiavimą su kitų valstybių specialiosiomis tarnybomis. Be to, siekiant sistemiško teisinio reguliavimo, RK projekto 76 straipsnio 1 dalies 11 punkto antrąjį sakinį dėl įrašo rinkimų komisijos leidžiamuose plakatuose, jo pradžioje įrašius sąlygą „Jeigu kandidatas anketoje įrašo, kad yra sąmoningai bendradarbiavęs su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis,“ ir trečiąjį sakinį dėl kandidato anketos duomenų paskelbimo internete siūlytina perkelti į 85 straipsnį, taip pat suderinti tai su 85 straipsnio 1 dalies 1 punktu, pagal kurį skelbiami kandidato anketos duomenys, ir 85 straipsnio 4 dalimi, pagal kurią viešai neskelbiamas kandidato asmens kodas, deklaruotos (nuolatinės) gyvenamosios vietos adresai, asmens tapatybė (pilietybė) ir teisė nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje (nuolatinės gyvenamosios vietos adresas) patvirtinančio dokumento numeris.

1.44. Siūlytina patikslinti RK projekto 70 straipsnio 1 dalies 2 punkto antrąjį sakinį nustatant, ar visose vienmandatėse rinkimų apygardose ir visais atvejais tik tam tikroje Lietuvos Respublikos teritorijos dalyje įvesta nepaprastoji padėtis, visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje arba jos dalyje paskelbta ekstremalioji situacija, įvykęs ekstremalusis įvykis, paskelbtas karantinas arba įtvirtinti kiti ribojimai sudaro būtiną pagrindą be specialaus VRK sprendimo nustatyti mažesnę surinktųjų rinkėjų parašų skaičių.

1.45. RK projekte nėra nustatytos pasekmės, nustačius rinkėjų parašų pirkimo faktą, kuris gali lemti kandidato (kandidatų sąrašo) įregistravimą neatitinkant nustatytų reikalavimų, taip pat gali būti susijęs ir su balsų pirkimu arba kelti abejonių dėl tikrosios rinkėjų valios balsuojant dėl kandidato (kandidatų sąrašo). Siekiant užtikrinti rinkimų proceso sąžiningumą, skaidrumą ir teisėtumą, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m.

spalio 26 d. išvadoje byloje Nr. 14/2012 ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. lapkričio 10 d. išvadoje byloje Nr. 15/2012-16/2012 suformuluotas oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas, kad masinis ir (arba) sisteminis rinkėjų papirkimas vykstant rinkimų procesui (*inter alia* rinkimų agitacijos kampanijos) laikytinas šiurkščiu demokratiškų, laisvų ir teisingų rinkimų, *inter alia* rinkimų proceso sąžiningumo ir skaidrumo, principų pažeidimu, siūlytina RK projekto 79 straipsnio 4 dalį papildyti nauju punktu ir jame nustatyti, kad neiškaičiuojami rinkėjų parašai „asmenų, kurie renkant parašus buvo tiesiogiai ar netiesiogiai papirkti, dovanomis, paslaugomis ar kitokiu atlyginimu arba pažadu vėliau atsilyginti skatinami pasirašyti rinkėjų parašų rinkimo lape už konkretų kandidatą arba kandidatų sąrašą“, taip pat siūlytina 102 straipsnio 1 dalį papildyti nauju sakiniu „Taip pat draudžiama, renkant parašus rinkėjų parašų rinkimo lape, tiesiogiai ar netiesiogiai pirkti rinkėjų parašus, dovanomis, paslaugomis ar kitokiu atlyginimu arba pažadu vėliau atsilyginti skatinti pasirašyti rinkėjų parašų rinkimo lape už konkretų kandidatą arba kandidatų sąrašą.“

1.46. Vadovaujantis RK projekto 76 straipsnio 1 dalies 8 punktu, kandidato anketoje privaloma įrašyti, ar asmuo yra ar buvo kitos valstybės (kitų valstybių) pilietis, taip pat pateikti atitinkamos formos ir turinio rašytinį sutikimą, kad VRK galėtų iš Lietuvos Respublikos, kitos valstybės (kitų valstybių) kompetentingų institucijų gauti duomenis apie kandidatą į Seimo narius, Respublikos Prezidentus ir merus turimą ar turėtą kitos valstybės (kitų valstybių) pilietybę, jos atsisakymą ar netekimą. Pagal Reglamento 6 straipsnio 1 dalį sutikimas yra tik viena iš sąlygų, kuriomis vadovaujantis galima tvarkyti asmens duomenis. Vadovaujantis Reglamento 4 straipsnio 11 punktu, duomenų subjekto sutikimas – bet koks laisva valia duotas, konkretus ir nedviprasmiškas tinkamai informuoto duomenų subjekto valios išreiškimas pareiškimu arba vienareikšmiais veiksmais, kuriais jis sutinka, kad būtų tvarkomi su juo susiję asmens duomenys. Papildomos sutikimo sąlygos numatytos ir Reglamento 7 straipsnyje. RK projekto 76 straipsnio 1 dalies 8 punkte nurodyti asmens duomenys turėtų būti tvarkomi ne vadovaujantis Reglamento 6 straipsnio 1 dalies a punktu (t. y. duomenų subjekto sutikimu), o kitais Reglamento 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintais pagrindais. Be kita ko, pažymėtina, kad duomenų subjektai apie asmens duomenų tvarkymą turi būti informuojami (o ne gaunamas jų sutikimas) Reglamento 13 straipsnyje (kai duomenys gaunami iš paties duomenų subjekto) ir 14 straipsnyje (kai duomenys gaunami ne iš duomenų subjekto) numatyta tvarka.

1.47. RK projekto 85 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad vieni iš duomenų, skelbiamų VRK interneto svetainėje iki politinės kampanijos laikotarpio pabaigos, yra kitos Europos Sąjungos valstybės narės piliečio paskutinis gyvenamosios vietos adresas kilmės valstybėje narėje. Atkreiptinas dėmesys, kad, vadovaujantis Reglamento 5 straipsnio 1 dalies c punktu, asmens duomenys turi būti adekvatūs, tinkami ir „tik tokie, kurių reikia siekiant tikslų, dėl kurių jie tvarkomi (duomenų kiekio mažinimo principas)“. Reglamento 39 konstatuojamojoje dalyje pažymima, kad „Asmens duomenys turėtų būti tinkami, susiję su tikslais, kuriais jie tvarkomi, ir riboti pagal tai, kiek jų yra būtina turėti atsižvelgiant į tikslus, kuriais jie tvarkomi; tam pirmiausia reikia užtikrinti, kad asmens duomenų saugojimo laikotarpis būtų tikrai minimalus. Asmens duomenys turėtų būti tvarkomi tik tuomet, jei asmens duomenų tvarkymo tikslo pagrindai negalima pasiekti kitomis priemonėmis.“ Atsižvelgiant į Reglamente įtvirtintą duomenų kiekio mažinimo principą, siūlytina įvertinti, koku tikslu skelbiamas kitos Europos Sąjungos valstybės narės piliečio paskutinis gyvenamosios vietos adresas kilmės valstybėje narėje ir ar tokios informacijos paskelbimas yra būtinas ir proporcingas tokiame tikslui pasiekti. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad RK projekto 32 straipsnio 1 dalies 22 punkte įtvirtinta, jog VRK interneto svetainėje negali būti skelbiami kandidatų gyvenamosios vietos adresai. Be to, RK projekto 76 straipsnyje,

reglamentuojančiame kandidatų anketos turinį, nėra numatyta, kad kandidatas anketoje turi nurodyti savo paskutinį gyvenamosios vietos adresą kilmės valstybėje narėje, todėl neaišku, iš kur ši informacija būtų gaunama.

1.48. RK projekto 80 straipsnio 5 dalyje (pataisius numeraciją – 7 dalis) siūloma įtvirtinti tik vieną pareiškinių dokumentų pateikimo būdą – „elektroniniu būdu“, neatsižvelgiant į tai, kad rinkimų metu elektroninio ryšio priemonių veikimas gali sutrikti dėl įvairių priežasčių (gamtinių, techninių, susijusių su pareiškinių dokumentų teikimo intensyvumu, pateiktų dokumentų apdorojimo ir išsaugojimo informacinėse sistemose galimybėmis, kt.), o tokie sutrikimai gali sukelti tam tikrų abejonių dėl rinkimų proceso organizavimo tinkamumo ar pan. Todėl siūlytina nustatyti galimybę esant tokiems sutrikimams pratęsti pareiškinių dokumentų pateikimo terminą arba suteikti alternatyvią galimybę pareiškinius dokumentus rinkimų komisijoms pateikti įprastu popierinių dokumentų pateikimo būdu. Taip pat siūlytina išbraukti šios dalies antrąjį sakinį, nes rinkėjų parama parašais nėra šio straipsnio reguliavimo dalykas, o jai tapati nuostata yra įtvirtinta 78 straipsnio 6 dalyje.

1.49. RK projekto 114 straipsnio 3 ir 5 dalyse nustatyta, kokie aukotojo asmens duomenys įrašomi į rinkimų politinės kampanijos finansavimo apskaitos žiniaraštį, kai paaukojama maža auka, ar aukų lapą, kai priimama nepiniginė auka. Iš RK projekto 114 straipsnio 1 ir 4 dalių nėra aišku, kokie asmens duomenys nurodomi tais atvejais, kai aukojama nemaža auka, taip pat – kai atliekami savanoriški darbai, todėl siūlytina šiuo aspektu patikslinti RK projekto 114 straipsnį. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad RK projekto 114 straipsnio 6 dalyje numatytas viešas aukotojų paskelbimas interneto svetainėje. Vadovaudamiesi Reglamento 6 straipsnio 3 dalimi, siūlome šią RK projekto 114 straipsnio 6 dalies nuostatą papildyti, nurodant asmens duomenų tvarkymo, t. y. paskelbimo, tikslą ir laikotarpį, kuriuo šie duomenys bus skelbiami.

1.50. Siūlytina RK projekto 127 straipsnio 2 dalyje įrašyti, kokių įstatymų (kuriose jų nuostatose) nustatyti reikalavimai taikomi šioje dalyje nurodytiems pažymėjimams.

1.51. Pažymėtina, kad RK projekto 81 straipsnio 4–7 dalių nuostatos yra iš dalies pasikartojančios ir lemia dviprasmiškumą, kai nustatomos aplinkybės, kuriomis kandidatas ir (arba) kandidatų sąrašas neregistruojami arba jų registravimas panaikinamas. Siekiant sistemingo, nuoseklaus, aiškaus, nesikartojančio ir nedviprasmiško teisinio reguliavimo, vietoje pasikartojančių RK projekto 81 straipsnio 5–7 dalių nuostatų siūlytina:

1.51.1. 81 straipsnio 4 dalį papildyti nauju (-ais) punktu (punktais), nustatant tokias aplinkybes: padaryti šiurkštūs Rinkimų kodekso pažeidimai, nesilaikant draudimo papirkti rinkėjus ar politinių kampanijų finansavimo tvarkos arba kandidato anketoje pateikiant žinomai neteisingą (tikrovės neatitinkančią) informaciją;

1.51.2. išbraukti 81 straipsnio 6 dalį;

1.51.3. pakeisti 81 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip: „5. Jeigu po kandidato ar kandidatų sąrašo įregistravimo Vyriausioji rinkimų komisija nustato, kad jis (jie) neatitinka šio straipsnio 4 dalyje nustatytų reikalavimų, likus ne mažiau kaip 12 dienų iki rinkimų dienos arba po rinkimų iki galutinių rinkimų rezultatų nustatymo momento priima sprendimą panaikinti tokio kandidato ar kandidatų sąrašo registravimą arba atšaukti tokio kandidatų sąrašo (jungtinio sąrašo) paskelbimą. Tokiu atveju už tokį kandidatų sąrašą (jungtinį sąrašą) paduoti rinkėjų balsai arba už tokį kandidatą vienmandatėje rinkimų apygardoje paduoti rinkėjų balsai ir (arba) daugiamandatėje rinkimų apygardoje jo gauti rinkimų reitingo balsai pripažįstami negaliojančiais. Balsus pripažinus negaliojančiais, gali būti sprendžiama dėl rinkimų pripažinimo negaliojančiais šio kodekso 181 straipsnyje nustatyta tvarka.“;

1.51.4. išbraukti 81 straipsnio 7 dalies nuostatą „Jeigu galioja teismo sprendimas, kuriuo nustatytas juridinę reikšmę turintis faktas (arba šį faktą įstatymų nustatyta tvarka yra patvirtinęs pats kandidatas), kad šis asmuo ne pagal Lietuvos Respublikos užduotis sąmoningai bendradarbiavo su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis“, taip pat nuostatą „Vyriausioji rinkimų komisija jo neregistruoja kandidatu o jeigu buvo jį įregistravusi, nedelsdama panaikina jo registravimą ir šį sprendimą paskelbia savo interneto svetainėje“. Be to, siūlytina 81 straipsnio 7 dalyje pakeisti konstrukciją „iki rinkimų dienos“ (t. y. nurodytą terminą, iki kada VRK turi patikrinti kandidatų anketoje pagal 76 straipsnio 1 dalies 11 punktą nurodytą informaciją) į kitą, nustatant ankstesnį terminą, pavyzdžiui, „ne vėliau kaip likus 12 dienų iki rinkimų dienos“ (pagal RK projekto 81 straipsnio 6 dalį), taip pat siūlytina išbraukti nuostatą „tai laikoma šiurkščiu šio kodekso pažeidimu“ ir ją įtvirtinti tik 194 straipsnyje, kuriame nurodoma, kas yra laikoma šiurkščiais Rinkimų kodekso pažeidimais.

1.52. Atsižvelgtina, kad iš RK projekto 83 straipsnio 4 dalies nuostatų nėra aišku, koks kandidato rinkimų numeris įrašomas kandidatų pažymėjimuose, taip pat – ar šios dalies antrajame sakinyje „Kandidato rinkimų numeris yra tapatus kandidato eilės numeriui kandidatų sąraše“ nurodytas kandidato rinkimų numeris yra tapatus kandidato eilės numeriui daugiamandatėje rinkimų apygardoje politinės organizacijos keliamų kandidatų sąraše (šis numeris 84 straipsnio 1 dalyje vadinamas „kandidatų sąrašo kandidato rinkimų numeriu“ ir yra svarbus paduodant pirmumo balsus) ar visų vienmandatėje rinkimų apygardoje iškeltų ir (arba) išsikėlusių kandidatų sąraše. Siekiant aiškaus teisinio reguliavimo, siūlytina RK projekto 83 straipsnio 4 dalį atitinkamai patikslinti ir papildyti nuostata, kad kandidatų rinkimų numeriai vienmandatėse rinkimų apygardose iškeltų ir (arba) išsikėlusių kandidatų sąrašuose nustatomi pagal abėcėlę (kaip nustatyta 130 straipsnio 3 dalyje).

1.53. Atsižvelgiant į tai, kad dėl didelio kandidatų skaičiaus gali būti neįmanoma užtikrinti visiems kandidatams lygių teisių pasisakyti visuomenės informavimo priemonėse, ypač diskusijų laidose, siūlytina RK projekto 95 straipsnio 1 dalyje vietoje konstrukcijos „lygias teises“ įrašyti žodį „teisę“.

1.54. Siūlytina tikslinti RK projekto 95 straipsnio 2 dalį, pagal kurią numatyta valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų vadovų ar jų įgaliotų asmenų pareiga „padėti kandidatams organizuoti susitikimus su rinkėjais, gauti reikiamą informaciją, išskyrus informaciją, kurios teikimas apribotas pagal įstatymus ir kitus teisės aktus“, nes nėra aišku, kokia būtent pagalba kandidatams pagal šią nuostatą galėtų (turėtų) būti teikiama ir kaip tai suderinama su RK projekto 103 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu draudimu valstybės politikams, pareigūnams, Europos Sąjungos pareigūnams, valstybės ir kitiems tarnautojams ir darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis, valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose naudotis tarnybine padėtimi – sudaryti sau ar kitiems išskirtines rinkimų agitacijos sąlygas.

1.55. RK projekto 96 straipsnio 4 dalies antruoju sakiniu siūloma nustatyti, kad atlygintina politinė reklama turi būti aiškiai pažymėta nurodant lėšų šaltinį (pagal šio straipsnio 3 dalį ją gali apmokėti tik pats rinkimų politinės kampanijos dalyvis) nuo rinkimų politinės kampanijos pradžios iki rinkimų galutinių rezultatų paskelbimo dienos. Tačiau RK projekto 64 straipsnio 3 dalies 6 punkte siūloma nustatyti, kad rinkimų politinės kampanijos baigiamasis etapas, prasidedantis nuo balsavimo (pakartotinio balsavimo) pabaigos, trunka 100 dienų nuo galutinių rinkimų rezultatų paskelbimo dienos. Pažymėtina, kad ir paskelbus galutinius rinkimų rezultatus ši informacija visuomenei ir ją informuojančiai žiniasklaidai dar gali būti aktuali. Atsižvelgiant į tai, RK projekto 96 straipsnio 4 dalyje vietoje formuluotės „nuo rinkimų politinės kampanijos pradžios iki rinkimų galutinių rezultatų paskelbimo“

siūlytina įrašyti konstrukciją „politinės kampanijos metu“. Kartu pažymėtina, kad, be kita ko, iš RK projekto 98 straipsnio 3 dalies 3 punkto nuostatos dėl ne rinkimų metu politinės kampanijos laikotarpiu skleidžiamų informacinių pranešimų, 115 straipsnio 9 dalies dėl ne rinkimų politinės kampanijos metu turėtų išlaidų pripažinimo rinkimų politinės kampanijos išlaidomis, taip pat iš šiuo metu svarstomo Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl politinės reklamos skaidrumo ir atrankiojo adresavimo projekto nuostatų matyti, kad politinė reklama gali būti skelbiama ne tik rinkimų politinės kampanijos metu ir kad tikslinga nustatyti reikalavimą žymėti ne tik rinkimų politinės kampanijos metu skleidžiamą politinę reklamą. Todėl siūlytina pakeisti RK projekto 96 straipsnio 4 dalį ir ją išdėstyti taip: „4. Atlygintina politinė reklama turi būti aiškiai atskirta nuo kitos skleidžiamos informacijos ir aiškiai pažymėta nurodant lėšų šaltinį Vyriausiosios rinkimų komisijos nustatyta tvarka.“

1.56. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausiosios rinkimų komisijos 2018 m. birželio 19 d. sprendimo Nr. Sp-75 „Dėl Rekomendacijų dėl politinės reklamos skleidimo politinės kampanijos laikotarpiu patvirtinimo“ 3.4 papunktyje nustatyta, jog politinė reklama nelaikomi politinių partijų, kandidatų, kitų politinės kampanijos dalyvių pranešimai ir komentarai, kuriuose nėra skelbiamos programos arba nuorodų į politinės kampanijos dalyvių interneto svetaines, kai šie pranešimai ir komentarai neatlygintinai skelbiami interneto svetainėse, naujienų portaluose, veikiančiuose specialiai rinkimų laikotarpiu, ar politikų nuomonėms skirtuose skyreliuose (rubrikose), kur suteikiama teisė pasisakyti visiems politikams, visuomenės atstovams, rinkėjams visais aktualiais klausimais, siūlytina RK projekto 98 straipsnio 3 dalį papildyti nauju 4 punktu ir juo nustatyti, kad politinė reklama nelaikomi „specialiuose visų asmenų nuomonėms skirtuose visuomenės informavimo priemonių ar naujienų portalų skyreliuose (rubrikose) neatlygintinai skelbiami pranešimai ar komentarai visuomenei aktualiais klausimais, išskyrus atvejus, kai agituojama“.

1.57. RK projekto 100 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad nacionalinio lygmens specialios laidos rengiamos ir transliuojamos nemokamai, o 5 dalyje įtvirtinta, kad regioninių (taisyтина „regioninio lygmens specialių“) laidų rengimas ir transliavimas finansuojamas iš VRK skirtų valstybės biudžeto asignavimų. Šio straipsnio 4 ir 5 dalyse atitinkamai nustatyta, kad tokių laidų rengimo taisyklės tvirtina VRK, bet nėra numatyta, ar kitoms visuomenės informavimo priemonėms galima gauti tokių laidų tiesioginį signalą, jas retransliuoti ar rodyti jų įrašus. Siūlytina RK projekto 100 straipsnio 5 dalies antrojo sakinio nuostatą perkelti į šio straipsnio naują 6 dalį ir ją išdėstyti taip: „6. Specialių laidų rengimas ir transliavimas finansuojamas iš Vyriausiajai rinkimų komisijai skirtų valstybės biudžeto asignavimų. Vyriausioji rinkimų komisija nustato tokių laidų tiesioginio signalo gavimo, retransliavimo ar įrašų rodymo kitose visuomenės informavimo priemonėse tvarką.“ Atitinkamai pernumeruotinos buvusios 6–8 dalys.

1.58. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 16 straipsnyje nustatytą visuomenės informavimo priemonių pareigą užtikrinti nuomonių įvairovę ir į tai, kad gali būti neįmanoma rengti diskusijų laidų, jei jose dalyvauja labai daug kandidatų, siūlytina RK projekto 100 straipsnio 7 dalyje vietoje formuluotės „laikydami lygiateisiškumo principo“ įrašyti konstrukciją „užtikrindami nuomonių įvairovę ir laidoje dalyvaujančių politinės kampanijos dalyvių ir jų atstovų lygiateisiškumą“.

1.59. Atsižvelgtina į tai, kad RK projekto 101 straipsnio 2 dalyje numatytos prieštaringos nuostatos dėl kompromituojančios informacijos ir atsakomosios nuomonės skelbimo laiko, be to, tokį laiką nustatant neįvertinta naujienų portalų veiklos specifika. Pažymėtina, kad RK projekto 104 straipsnio 1 dalyje nustatytas rinkimų agitacijos draudimas likus 7 valandoms iki balsavimo rinkimų dieną pradžios ir rinkimų dieną iki balsavimo pabaigos. Taigi siūlytina pakeisti RK projekto 101 straipsnio 2 dalies pirmąjį sakinį ir jį

išdėstyti taip: „Kompromituojančią informaciją draudžiama skelbti visuomenės informavimo priemonėje likus 2 dienoms iki rinkimų dienos, taip pat paskutiniame periodiniame leidinyje iki rinkimų dienos.“ Taip pat siūlytina pakeisti šios dalies ketvirtąjį sakinį ir jį išdėstyti taip: „Visuomenės informavimo priemonė atsakomąją nuomonę turi paskelbti ne vėliau kaip likus vienai dienai iki draudimo vykdyti rinkimų agitaciją pradžios.“ Kartu siūlytina kaip perteklinę išbraukti šio straipsnio 4 dalies pirmojo sakinio nuostatą, kad atsakomoji nuomonė neskelbiama rinkimų agitacijos draudimo laikotarpiu, o šios dalies antrajame sakinyje vietoje formuluotės „rinkimų agitacijos draudimo laikotarpiu“ įrašyti konstrukciją „draudžiamu laikotarpiu“. Be to, siūlytina šį straipsnį papildyti nauja 5 dalimi ir joje nustatyti, kad „šio straipsnio nuostatos *mutatis mutandis* taikomos ir asmenims, kompromituojančią informaciją paskelbusiems interneto svetainėje ar socialinio tinklo paskyroje“.

1.60. Atsižvelgtina į tai, kad RK projekto 104 straipsnio 1 dalies nuostatos yra prieštaringos, nes pirmajame sakinyje numatytas rinkimų agitacijos draudimo laikas, o antrajame sakinyje, kur yra numatomos šio draudimo išimtys (t. y. kokia rinkimų agitacija nėra draudžiama), nurodoma, kad išimtis taikoma kampanijos dalyviams priklausančiose interneto svetainėse ir asmeninėse socialinių tinklų paskyrose „kampanijos dalyvių neatlygintinai skleidžiamai informacijai (pranešimams, įrašams), kuri nėra laikoma rinkimų agitacija“. Siūlytina patikslinti šią antrojo sakinio nuostatą, aiškiai nustatant, kad agitacijos draudimo išimtis taikoma visai, t. y. ir rinkimų agitacija laikomai, rinkimų kampanijos dalyvių neatlygintinai skleidžiamai informacijai (pranešimams, įrašams) jiems priklausančiose interneto svetainėse ir asmeninėse socialinių tinklų paskyrose, arba rinkimų agitacijos draudimo metu gali būti rinkimų kampanijos dalyviams priklausančiose interneto svetainėse ir asmeninėse socialinių tinklų paskyrose neatlygintinai skleidžiama informacija (pranešimai, įrašai), jeigu ja nėra agituojama. Taip pat siūlytina šią nuostatą perkelti į šio straipsnio 2 dalį arba 98 straipsnio 3 dalį, kuriose nustatyta, kas nelaikoma rinkimų agitacija ar politine reklama.

1.61. RK projekto 109 straipsnio 5 dalyje nustatoma, kad „rinkimų politinės kampanijos dalyvis mažų aukų rinkimui kitomis priemonėmis turi sudaryti sutartį su paslaugų teikėju. Sutarties kopija ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sutarties sudarymo perduodama Vyriausiajai rinkimų komisijai“. Siūlytina aiškiai nustatyti, kas turės pareigą sutarties kopiją perduoti Vyriausiajai rinkimų komisijai: rinkimų politinės kampanijos dalyvis ar paslaugų teikėjas.

1.62. Pagal RK projekto 139 straipsnio 7 dalį rinkimų komisijos narių atvykimo į namus pas rinkėjus grafikas yra viešas, jo kopija iškabinama apylinkės (apygardos, savivaldybės) rinkimų komisijos skelbimų lentoje grafiko patvirtinimo dieną. RK projekte nėra apibrėžta, kokie duomenys yra nurodomi minėtame grafike. Atsižvelgtina į Reglamento 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus asmens duomenų tvarkymo principus, ypač duomenų kiekio mažinimo principą, pagal kurį asmens duomenys turi būti adekvatūs, tinkami ir tik tokie, kurių reikia siekiant tikslų, dėl kurių jie tvarkomi, o rinkėjų asmens duomenų (pvz., vardo, pavardės, gyvenamosios vietos adreso) viešinimas būtų vertinamas kaip perteklinė priemonė. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal RK projekto 139 straipsnio 1 dalį namuose gali balsuoti neįgalūs, dėl ligos laikinai nedarbingi rinkėjai, sukačę 70 metų ir vyresni rinkėjai, jeigu jie dėl sveikatos būklės patys negali atvykti rinkimų dieną į rinkimų apylinkę, dėl paskelbtos specialios situacijos saviizoliacijoje esantys rinkėjai, kurių gali nepasiekti informacija, pateikta rinkimų komisijos narių atvykimo į namus pas rinkėjus grafike, kurio kopija iškabinama apylinkės (apygardos, savivaldybės) rinkimų komisijos skelbimų lentoje. Todėl siūlytina patikslinti RK projekto 139 straipsnio 7 dalį, joje įrašant, kokie duomenys turi

būti nurodomi minėtame grafike, taip pat nustatyti ir alternatyvų minėtų rinkėjų informavimo būdą.

1.63. Siekiant racionaliai naudoti Lietuvos policijos finansinius bei žmogiškuosius resursus, siūlytina RK projekto 162 straipsnio 2 dalyje po žodžio „saugumą“ įrašyti žodžių junginį „įvertinusi grėsmes“.

1.64. Siūlytina patikslinti RK projekto 168 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostatą „Jeigu daugiausia balsų gavo daugiau kaip du kandidatai, pakartotiniame balsavime dalyvauja visi daugiausia balsų gavę kandidatai“, nes nėra aišku, ką reiškia „daugiausia balsų“ ir kiek kandidatų, surinkusių „daugiausia balsų“, gali dalyvauti pakartotiniame balsavime. Jeigu mintyje turima situacija, kai pakartotiniame balsavime dalyvauja daugiau nei du daugiausia balsų gavę kandidatai, kadangi keli iš jų surinko po vienodą balsų skaičių, siūlytina tai aiškiai nustatyti.

1.65. Siūlytina RK projekto 174 straipsnio 2 dalį papildyti nuostata, kad VRK apie priimtą sprendimą išrinktą į Europos Parlamentą asmenį dėl nesuderinamų pareigų neatsisakymo pripažinti netekusiu Europos Parlamento mandato informuoja Europos Parlamentą (kaip numatyta RK projekto 176 straipsnio 6, 8 dalyse).

1.66. RK projekte nėra aiškiai nustatyta nei VRK sprendimų skelbimo tvarka (pavyzdžiui, jo 81 ir 84 straipsniuose nėra numatyta, kokia tvarka turėtų būti oficialiai skelbiami sprendimai dėl kandidatų ir kandidatų sąrašų registravimo, dėl jų registravimo panaikinimo, taip pat 179 straipsnio 3 dalyje nėra numatyta, kokia tvarka skelbiami sprendimai dėl galutinių rinkimų rezultatų nustatymo), nei teisė skusti teismui VRK sprendimus, nei jų apskundimo tvarka, ypač susijusi su skundais dėl sutrumpintų nagrinėjimo terminų. Pažymėtina ir tai, kad RK projekto 186 straipsnio 3 dalyje numatytas 3 mėnesių terminas skundams dėl rinkėjų papirkimo nagrinėti yra per ilgas, kai tai susiję su rinkimų rezultatų tikrumu ir pagrindu juos ginčyti, taip pat RK projekto 186 straipsnio 5 dalyje siūlomas 5 darbo dienų terminas sprendimui pranešti yra per ilgas dėl skundų, kuriems taikomi sutrumpinti nagrinėjimo terminai (186 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytos 2–3 dienos). Todėl siūlytina susisteminti ir patikslinti atskiras RK projekto nuostatas, be kita ko, įtvirtintas 44 straipsnio 4–6 dalyse, 173 straipsnio 11 dalyje, 183 straipsnio 3 dalyje, 190 straipsnio 5 dalyje, 193 straipsnyje, 194 straipsnio 4 dalyje, ir nustatyti aiškią skundžiamų VRK, jos pirmininko ar jo įgalioto VRK nario sprendimų (įsakymų) paskelbimo ir apskundimo tvarką.

1.67. Siekiant teisinio aiškumo, siūlytina tikslinti RK projekto 189 straipsnio 4 dalį, nurodant, kokį konkrečiai adresą (gyvenamosios vietos, nuolatinės gyvenamosios vietos, korespondencijos ar kitą) skunde turi nurodyti skundą teikiantis asmuo.

1.68. RK projekto 195 straipsnyje siūloma nustatyti, kad Rinkimų kodeksas negali būti keičiamas nuo eilinių tam tikrų rinkimų datos paskelbimo dienos iki rinkimų galutinių rezultatų paskelbimo arba rinkimų rezultatų pripažinimo negaliojančiais dienos, išskyrus atvejus, kai būtina pašalinti Rinkimų kodekso ar jo dalies prieštaravimą Konstitucijai įgyvendinant Konstitucinio Teismo nutarimą arba kai reikia įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktą. Tačiau RK projekto 64 straipsnio 3 dalies 6 punktu siūloma nustatyti, kad rinkimų politinės kampanijos baigiamasis etapas, prasidedantis nuo balsavimo (pakartotinio balsavimo) pabaigos, trunka 100 dienų nuo galutinių rinkimų rezultatų paskelbimo dienos. Atsižvelgiant į tai, siūlytina pakeisti RK projekto 195 straipsnio nuostatą ir ją išdėstyti taip: „Šis kodeksas negali būti keičiamas rinkimų politinės kampanijos metu, išskyrus atvejus, kai būtina įgyvendinti Konstitucinio Teismo aktą arba Europos Sąjungos teisės aktą.“

1.69. Pažymėtina, kad dėl aukštesnės konstitucinio įstatymo teisinės galios su RK projekto nuostatomis reikėtų suderinti ir kartu su juo neteikiamus Seimo statutą, Lietuvos

Respublikos tiesioginio valdymo savivaldybės teritorijoje įstatymą, Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatymą, Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymą, Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymą, Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymą, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymą, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymą, Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymą ir kitus įstatymus. Atsižvelgiant į tai, siekiant užtikrinti teisinio reguliavimo sistemiškumą, kartu turėtų būti atliekamas ir kitų reikalingų įstatymų pakeitimų projektų parengimas bei priėmimas. Taip pat siūlytina nustatyti įpareigojimą VRK per tam tikrą terminą priimti įgyvendinamuosius poįstatyminius teisės aktus (RK projekte minimas VRK veiklos reglamentas ir įvairios VRK nustatomos tvarkos, dokumentų pavyzdžiai ir formos).

2. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos politinių organizacijų įstatymo projektui Nr. XIVP-1280 (toliau – POĮ projektas), tačiau siūlyti Seimui jį tobulinti, atsižvelgiant į šias pastabas:

2.1. Pagal Konstitucijos 119 straipsnio antrąją dalį asmens pasyviosios rinkimų teisės turėjimas siejamas su teisiniu faktu – asmens nuolatinio gyvenimu atitinkamame Lietuvos Respublikos teritorijos administraciniame vienetė. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. vasario 9 d. nutarime byloje Nr. 06/07 pažymėta, kad konstitucinė vietos savivaldos samprata suponuoją kuo didesnes galimybes visiems atitinkamos teritorinės bendruomenės nariams, Lietuvos Respublikos piliečiams ir kitiems nuolatiniais gyventojams dalyvauti priimant sprendimus dėl tos vietos (teritorinės bendruomenės) reikalų tvarkymo, vadinasi, – ir daugiau galimybių varžytis dėl vietų atitinkamos savivaldybės taryboje. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad pagal Konstituciją savivaldybių tarybų nariais gali ir turi būti renkami ne tik Lietuvos Respublikos piliečiai, bet ir kiti nuolatiniai atitinkamų Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų gyventojai:

2.1.1. Kartu su POĮ projektu pateikto RK projekto 10 straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad savivaldybės tarybos nariu gali būti renkamas nuolatinis savivaldybės gyventojas; 10 straipsnio 5 dalyje – kad nuolatinis savivaldybės gyventojas laikomas Lietuvos Respublikos pilietis arba teisę gyventi Lietuvos Respublikoje turintis kitos Europos Sąjungos valstybės narės pilietis, arba kitas asmuo, kuris turi teisę nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje; 72 straipsnio 2 dalyje – kad kandidatus į savivaldybės tarybos narius daugiamandatėje rinkimų apygardoje gali kelti partija arba rinkimų komitetas.

2.1.2. Atkreiptinas dėmesys, kad POĮ projekto 5 straipsnio 1 dalyje siūloma įtvirtinti, jog politinės partijos arba rinkimų komiteto steigėjais ir nariais gali būti Lietuvos Respublikos piliečiai ir Lietuvos Respublikoje gyvenantys Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai. Pagal POĮ projekte siūlomą teisinį reguliavimą politinių partijų ir rinkimų komitetų steigėjais ir nariais negalės būti visi nuolatiniai atitinkamos savivaldybės gyventojai (tokia teisė suteikiama tik Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos valstybių narių piliečiams), todėl nuolatiniai atitinkamo Lietuvos Respublikos teritorijos administracinio vieneto gyventojai, kurie nėra nei Lietuvos Respublikos, nei Europos Sąjungos piliečiai, negalės pasinaudoti pasyviaja rinkimų teise ir būti išrinkti į savivaldybių tarybas. Paminėtina, kad, vadovaujantis Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 2 straipsniu, šiuo metu į savivaldybių tarybas gali būti išrinkti nuolatiniai atitinkamo administracinio vieneto gyventojai.

2.1.3. Siekiant, kad POĮ projektas atitiktų Konstituciją, Konstitucinio Teismo suformuotą doktriną ir konstituciniu įstatymu planuojamą patvirtinti Rinkimų kodeksą, siūloma POĮ projektą patikslinti nuostata, kad ne tik Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, bet ir kiti nuolatiniai atitinkamos teritorijos gyventojai galėtų dalyvauti rinkimų komitetų, steigiamų savivaldybių tarybų rinkimams, veikloje.

2.2. POĮ projekte siūloma leisti politinėms partijoms steigti analitinius centrus, taip pat numatyti analitinių centrų finansavimo šaltiniai, įskaitant lėšas iš Europos politinių fondų (POĮ projekto 32 straipsnio 1 dalies 4 punktas). Europos politinių fondų veikla reglamentuojama vadovaujantis 2014 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) Nr. 1141/2014 dėl Europos politinių partijų ir Europos politinių fondų statuto ir finansavimo. Pažymėtina, kad pagal Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 1141/2014 22 straipsnį, Europos politinių fondų lėšos, gautos iš Europos Sąjungos bendrojo biudžeto arba iš kito šaltinio, nenaudojamos kitu tikslu nei jų užduotims finansuoti ar išlaidoms, tiesiogiai susijusioms su jų statute išdėstytais tikslais, apmokėti. Minėtos lėšos negali būti naudojamos rinkimams, politinėms partijoms ar kandidatams arba kitiems fondams tiesiogiai ar netiesiogiai finansuoti. Kadangi POĮ projekto 32 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostata dėl Lietuvos Respublikoje įsteigtų analitinių centrų veiklos finansavimo Europos politinių fondų lėšomis neatitinka galiojančio Europos Sąjungos reguliavimo, siūlytina ją iš POĮ projekto išbraukti. Be to, pritartina Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2022 m. balandžio 6 d. antikorupcinio vertinimo išvadoje Nr. 4-01-2921 pateiktoms pastaboms ir pasiūlymams, susijusiems su analitinių centrų veikla.

2.3. Šiuo metu Politinių partijų narių sąrašų informacinėje sistemoje (kurios nuostatus tvirtina teisingumo ministras (toliau – PPNSIS)), per kurią Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai teikiami politinių partijų narių sąrašai, o pagal POĮ projekte siūlomą reguliavimą būtų teikiami ir rinkimų komitetų narių sąrašai, negali būti užtikrinti politinių partijų narių duomenų aktualumas ir teisingumas, tvarkomi duomenys negali būti panaudoti kitų institucijų, vykdančių teisės aktuose nustatytas funkcijas, tikslams. PPNSIS negali užtikrinti inovatyvių elektroninių paslaugų ir patogių įrankių, suteikiančių galimybę politinėms partijoms teikti savo narių sąrašus, taip pat steigimo dokumentus ir duomenis Teisingumo ministerijai, be to prašymai tapti politinės partijos nariu teikiami ne elektroniniu būdu:

2.3.1. Siekiant sudaryti teisinės prielaidas skaitmenizuoti politinių partijų narių sąrašų tvarkymo ir partijų narių registravimo funkcijas, realizuoti patogias ir efektyvias elektronines paslaugas politinių partijų atstovams ir nariams, užtikrinti tinkamą valstybės informacinių išteklių kūrimą, tobulinti ir spartinti viešojo administravimo procesus, pereinant prie inovatyvių technologijų, greitesnio ir saugesnio duomenų apdorojimo, sudaryti sąlygas kibernetiniam atsparumui, atverti duomenis ir užtikrinti asmens duomenų apsaugą, Teisingumo ministerijos iniciatyva buvo užsakyta Politinių partijų narių sąrašų tvarkymo ir partijų narių registravimo galimybių studija (toliau – galimybių studija). Galimybių studijoje buvo svarstytos kelios alternatyvos: modernizuoti veikiančią PPNSIS sukuriant trūkstantis funkcionalumus, sukurti Politinių partijų narių registrą, taip pat sukurti Politinių partijų narių registrą ir modernizuoti PPNSIS arba sukurti naujus funkcionalumus prie Lietuvos Respublikos gyventojų registro arba Juridinių asmenų registro. Galimybių studijos rezultatai parodė, kad, siekiant užtikrinti pažangių sprendimų kūrimą ir jų naudojimą teikiant inovatyvias paslaugas visuomenei, kokybiškų viešojo sektoriaus duomenų prieinamumą ir atvėrimą, būtinas PPNSIS pertvarkymas į naujomis technologijomis grįstą registrą, kuriame tvarkomi politinių partijų narių duomenys turėtų *prima facie* galią.

2.3.2. Siekiant turėti aktualius ir teisingus politinių partijų narių duomenis, kurie galėtų būti panaudoti prieš trečiuosius asmenis ir sukelti kitas teisinės pasekmes, taip pat šiuolaikinėmis technologijomis realizuoti su politinių partijų narių sąrašų tvarkymu ir politinių partijų steigimu bei politinių partijų narių duomenų keitimu susijusius funkcionalumus, įgyvendinti politinių partijų atstovų, narių ir pareiškėjų poreikius tenkinančias elektronines paslaugas, siūlytina POĮ projektą papildyti Seime užregistruoto Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymo Nr. I-606 8, 9 straipsnių pakeitimo, Įstatymo

papildymo 8¹ straipsniu ir 7 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto Nr. XIII-5027 nuostatomis, į POĮ projektą įtraukiant ir Politinių organizacijų registro steigimą numatančias nuostatas. Pažymėtina, kad jeigu POĮ projektas būtų priimtas iki Seimo IV (pavasario) sesijos pabaigos, Politinių organizacijų registras galėtų pradėti veikti 2025 m. sausio 1 d.

2.3.3. Kartu su teikiamu POĮ projektu turėtų būti keičiamas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.70 straipsnio 1 dalies 5 punktas dėl juridinių asmenų likvidavimo Juridinių asmenų registro tvarkytojo iniciatyva.

2.4. Siekiant įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. birželio 7 d. nutarimą Nr. KT17-N8/2019, siūlytina POĮ projektą papildyti Seime užregistruoto Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymo Nr. I-606 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIII-4457 nuostatomis, kuriomis siekiama patikslinti galiojančią politinių partijų veiklai finansuoti skirtų valstybės biudžeto asignavimų paskirstymo tvarką.

2.5. Dėl nevienodo privalomo narių skaičiaus ir skirtingų veiklos tikslų būtų tikslinga užtikrinti rinkimų komitetų atskyrimą nuo politinių partijų (aiškų identifikavimą, kuriai politinių organizacijų kategorijai priklauso konkretus juridinis asmuo), todėl greta kitų POĮ projekto 6 straipsnio 2 dalies 1 punkte rinkimų komiteto pavadinimui keliamų reikalavimų siūlytina numatyti, kad rinkimų komiteto pavadinime būtų žodžių junginys „rinkimų komitetas“, taip pat – kad būtų nurodoma ir atitinkama savivaldybė, kurioje komitetas dalyvauja rinkimuose.

2.6. Atkreiptinas dėmesys, kad teisės aktų preambulėje yra dėstomi to teisės akto priėmimo pagrindai, tikslai, siekiai, motyvai, tačiau POĮ projekto preambulės nuostatos yra bendrojo konstatuojamojo pobūdžio ir nenurodo nei kodėl yra priimamas atitinkamas įstatymas, nei ko tuo yra siekiama. Atsižvelgiant į tai, siūlytina POĮ projekto preambulę išdėstyti vadovaujantis teisingumo ministro tvirtinamose teisės aktų projektų rengimo rekomendacijose nustatytą reikalavimą.

2.7. POĮ projekto 8 straipsnio 9 dalyje įtvirtinta politinės organizacijos pareiga pateikti Teisingumo ministerijai politinės organizacijos narių sąrašą, kurio teikimo tikslas (siekiant nustatyti, ar politinės organizacijos nariai atitinka POĮ projekto 5 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytus reikalavimus) ir turinys (politinės organizacijos nario vardas, pavardė, asmens kodas, gyvenamosios vietos adresas ir pilietybė (POĮ projekto nustatyto atveju)). Įvertinus asmens duomenų teikimo tikslą ir POĮ projekto 5 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytus reikalavimus politinės organizacijos steigėjams ir nariams, matyti, kad asmens duomenų tvarkymo tikslas neapima politinės organizacijos nario gyvenamosios vietos adreso nurodymo. Atsižvelgiant į tai, siūlytina tikslinti POĮ projekto 8 straipsnio 9 dalį taip, kad asmens duomenų teikimo tikslo papildymas ir (ar) POĮ projekto 5 straipsnio 1 ir 2 dalių pakeitimai atspindėtų šio asmens duomenų tvarkymo būtinumą.

2.8. Vadovaujantis Reglamento 6 straipsnio 3 dalimi bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Konstitucinio Teismo praktika, siūlytina tikslinti POĮ projekto 24 straipsnio 2 dalies 5 punktą, nurodant asmens duomenų skelbimo tikslą ir nustatant skelbimo terminą. Taip pat siūlytina tikslinti POĮ projekto 26 straipsnio 1 dalį, nurodant asmens duomenų skelbimo tikslą ir skelbtinus politinės organizacijos narių asmens duomenis.

2.9. POĮ projekto 19 straipsnio 1 dalies 6 punkte siūloma numatyti, kad politinių organizacijų (politinių partijų ir rinkimų komitetų) finansavimo šaltinis gali būti nuolatinio Lietuvos gyventojo savanoriškai skiriama 0,6 procento dydžio sumokėto metinio pajamų mokesčio dalis, tačiau Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 34 straipsnio 4 dalies 1 punkte yra nustatyta, kad pajamų mokesčio suma pervedama tik politinėms partijoms. Siekiant suderinti POĮ projekto nuostatas su galiojančiu teisiniu

reguliavimu, turėtų būti keičiamas ir Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 34 straipsnio 4 dalies 1 punktas, numatant, kad nuolatinio Lietuvos gyventojo sumokėto metinio pajamų mokesčio dalis gali būti skiriama ne tik politinėms partijoms, bet ir rinkimų komitetams.

2.10. POĮ projekto 21 straipsnio 6 dalyje siūloma nustatyti, kad jeigu po Seimo rinkimų įregistruojama nauja šio straipsnio 1 dalyje nustatytus kriterijus atitinkanti politinė partija, kuri yra parlamentinė partija, jos veiklai finansuoti skiriami valstybės biudžeto asignavimai. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 20 straipsnio nuostatas Seimas tvirtina valstybės biudžeto pajamų ir asignavimų planą biudžetiniams metams. Priėmus Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą, visi finansiniai ištekliai paskirstomi asignavimų valdytojams. Todėl siūlomas teisinis reguliavimas, kai atsiranda poreikis skirti papildomų valstybės biudžeto asignavimų einamaisiais metais įregistruotai naujai parlamentinei politinei partijai, neatitinka Biudžeto sandaros įstatymo nuostatų, kitų teisės aktų, reglamentuojančių valstybės ir savivaldybių biudžetų sudarymą, taip pat yra nesuderinamas su valstybės biudžeto formavimo procesu ir negalėtų būti įgyvendinamas. Siūlytina POĮ projekto 21 straipsnį papildyti 7 dalimi ir numatyti, kad valstybės biudžeto asignavimai skiriami nuo kitų kalendorinių metų pradžios po naujos parlamentinės politinės partijos įregistravimo ir skiriami iki paskutinio pusmečio, kurio asignavimai skaičiuojami pagal Seimo rinkimų, po kurių įsteigta parlamentinė politinė partija, rezultatus, taip pat numatyti, kokiais atvejais valstybės biudžeto asignavimų mokėjimas yra nutraukiamas arba asignavimai neskiriami.

2.11. Atkreiptinas dėmesys, kad POĮ projektui įgyvendinti bus reikalingi registrų ir valstybės informacinių sistemų technologiniai pakeitimai: turėtų būti sukurti ir įdiegti Juridinių asmenų registro (toliau – JAR) funkcionalumai, būtini naujos teisinės formos juridinius asmenims (rinkimų komitetams) įregistruoti, taip pat įdiegti JAR elektroninės paslaugos (toliau – JAREP) funkcionalumo pakeitimai, įgalinantys elektroniniu būdu JAR tvarkytojui pateikti prašymą įregistruoti rinkimų komitetą arba prašymą įregistruoti šios teisinės formos juridinio asmens pasikeitusius duomenis ir dokumentus. Pabrėžtina, kad šiuo metu PPNSIS nėra galimybės vykdyti veiksmų, kurie turės būti užtikrinti pagal POĮ projektą, nes nėra techninių galimybių registruoti skirtingų teisinių formų politinių organizacijų, nėra sukurtos integracijos į JAR, nėra galimo politinių organizacijų narių sąrašų tikrinimo pagal skirtingus kriterijus funkcijos, nėra realizuotų sąsajų su Gyventojų registru, kad būtų galima sužinoti gyvenamąją vietą atitinkamoje savivaldybėje deklaravusių gyventojų skaičių. Todėl, siekiant įgyvendinti POĮ projektą, turės būti sukurti arba pakeisti PPNSIS funkcionalumai. Preliminariu JAR, JAREP ir PPNSIS tvarkytojos valstybės įmonės Registrų centro vertinimu, JAR, JAREP ir PPNSIS funkcionalumų pakeitimai galėtų būti sukurti 2023 m. I-ąjį ketvirtį:

2.11.1. Norint sudaryti galimybę rinkimų komitetams dalyvauti 2023 m. savivaldybių tarybų rinkimuose, kaip laikiną priemonę rinkimų komitetų steigėjams tikslinga numatyti pareigą pateikti pažymą apie gyvenamosios vietos deklaravimą, patvirtinančią, kad steigiamo komiteto nariai ne trumpiau nei pusę metų gyveno konkrečioje savivaldybėje.

2.11.2. Įsigaliojus POĮ projektui, bet nesukūrus naujų JAR, JAREP, PPNSIS technologinių įrankių, naujos formos juridinių asmenų (rinkimų komitetų) duomenys ir dokumentai dėl rinkimų komitetų įregistravimo JAR tvarkytojui būtų teikiami popieriniu būdu, o narių duomenų atitikties Gyventojų registro duomenims, savivaldybės gyventojų skaičiui ir kitiems reikalavimams, kurie yra keliami rinkimų komitetams, patikrinimas būtų atliekamas rankiniu būdu organizacinėmis priemonėmis. Atsižvelgiant į didelį savivaldybių tarybų 2019 m. rinkimuose dalyvavusių rinkimų komitetų skaičių (2019 metais savivaldybių tarybų rinkimuose dalyvavo 87 rinkimų komitetai, kuriuose bendras narių skaičius buvo

5991), nerealizavus techninių sprendimų gali kilti rizika, kad 2023 m. savivaldybių tarybų rinkimams steigiamų rinkimų komitetų registravimas ir narių patikrinimas negalės būti įgyvendinti. Todėl siūlytina nukelti nuostatų, susijusių su naujos juridinio asmens formos įsteigimu ir registravimu, įgyvendinimo terminą iki 2025 m. sausio 1 d., kai, tikėtina, bus realizuotas politinių partijų narių sąrašų tvarkymo ir partijų narių registravimo skaitmenizavimo projektas ir pradės veikti Politinių organizacijų registras.

2.12. Atsižvelgiant į tai, kad POĮ projekte siūloma įtvirtinti naujos teisinės formos juridinį asmenį, būtina numatyti įstatymo įsigaliojimo termino atidėjimą, reikalingą įgyvendinamiesiems teisės aktams parengti ir priimti. Priėmus POĮ projektą, bus būtina parengti Juridinių asmenų registro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų nuostatų patvirtinimo“, pakeitimo projektą. Taip pat turi būti parengti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 9 d. nutarimu Nr. 851 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatų patvirtinimo“, pakeitimo projektas, numatantis Teisingumo ministerijos funkcijas, susijusias su rinkimų komitetų steigimo, reorganizavimo, pertvarkymo ir likvidavimo dokumentų nagrinėjimu ir išvadų pateikimu JAR, bei Politinių partijų narių sąrašų informacinės sistemos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. 1R-60 „Dėl Politinių partijų narių sąrašų informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“, pakeitimo projektas, kad rinkimų komitetams būtų suteikta galimybė teikti savo narių sąrašus Teisingumo ministerijai. Kadangi prašymai dėl steigimo dokumentų ir duomenų pakeitimų Teisingumo ministerijai teikiami pagal Politinių partijų, Europos politinių partijų ar Europos politinių fondų Teisingumo ministerijai teikiamų dokumentų sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. gegužės 18 d. įsakymu Nr. 1R-137 „Dėl Politinių partijų, Europos politinių partijų ar Europos politinių fondų ir Religinių bendruomenių ar bendrijų Teisingumo ministerijai teikiamų dokumentų sąrašų patvirtinimo“, turi būti papildyti sąrašo nuostatai, numatant, kokius dokumentus ir duomenis rinkimų komitetai turės pateikti Teisingumo ministerijai. Atsižvelgiant į tai ir įvertinant, kad POĮ projektas teikiamas kartu su RK projektu, siūlytina nustatyti, kad POĮ projektas įsigalioja ne anksčiau kaip 2022 m. rugsėjo 1 d. Tuo atveju, jei nebus atsižvelgta į šio nutarimo 2.11.2 papunktyje teikiamą siūlymą, siekiant sudaryti realią galimybę steigti rinkimų komitetus 2023 m. savivaldybių tarybų rinkimams, siūlytina nustatyti išimtį ir netaikyti POĮ projekto 13 straipsnio 4 dalies nuostatų 2023 m. savivaldybių tarybų rinkimams dėl reikalavimo būti įregistruotiems iki rinkimų likus 180 dienų.

3. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 12, 85, 86, 88, 89, 92, 93, 544 ir 545 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-1281 (toliau – ANK projektas), tačiau siūlyti Seimui jį tobulinti, atsižvelgiant į šias pastabas:

3.1. ANK projekte siekiama švelninti administracinę atsakomybę už administracinius nusižengimus, susijusius su rinkimų srities teisinio reguliavimo pažeidimais. ANK projekte siūloma keičiamų Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) specialiosios dalies straipsnių sankcijas papildyti administracine nuobauda – įspėjimu, taip pat mažinti administracines baudas už Išlaidų politinei kampanijai apskaitos tvarkos pažeidimą (ANK 93 straipsnio 5 dalis – vietoje baudos nuo 480 iki 3 000 eurų siūloma bauda nuo 150 iki 1 450 eurų; 6 dalis – vietoje baudos nuo 900 iki 4 300 eurų siūloma bauda nuo 700 iki 2 300 eurų), aukų politinei kampanijai gavimą, turtinių prievolių dėl išlaidų politinei kampanijai prisiėmimą neužsiregistravus savarankiškuoju politinės kampanijos dalyviu (ANK 93 straipsnio 8 dalis – vietoje baudos nuo 600 iki 5 800 eurų siūloma bauda nuo 350 iki 1 500 eurų). Jeigu už padarytą administracinį nusižengimą ANK specialiosios dalies

straipsnyje numatytas įspėjimas ir nėra ANK 610 straipsnio 2 dalyje nurodytų sąlygų, baigus administracinio nusižengimo tyrimą asmeniui skiriamas įspėjimas ir tyrimą atlikęs pareigūnas dėl to administracinio nusižengimo surašo nutarimą (ANK 608 straipsnio 5 dalis). ANK straipsnių sankcijas papildžius administracine nuobauda – įspėjimu, kaip siūloma ANK projekte, baudą bus galima paskirti tik tada, jei asmuo administracinį nusižengimą padarė pakartotinai, o jei atitinkamame straipsnyje įtvirtinta kvalifikuota administracinė atsakomybė už pakartotinai padarytą veiką (pavyzdžiui, ANK 92 straipsnio 3 dalyje, 93 straipsnio 2 dalyje), sankcija, kuria numatytas įspėjimas, įtvirtinta bauda nebus skiriama nei už pirmą kartą padarytą administracinį nusižengimą, nei už pakartotinį tokį nusižengimą. Be to, siūloma ANK 12 straipsnio, nustatančio, kokios administracinių nusižengimų požymių turinčios veikos gali būti laikomos mažai pavojingomis, 1 dalį papildyti nuorodomis į ANK straipsnius ir jų dalis, kuriomis įtvirtintas sankcijas ANK projekte siūloma papildyti administracine nuobauda – įspėjimu. Tokiu atveju atsirastų galimybė nepradėti administracinio nusižengimo teisenos ir pareikšti asmeniui žodinę pastabą, o taip būtų ne tik sudaromos prielaidos pažeidėjui vietoje baudos skirti įspėjimą, bet ir atsirastų galimybė išvengti administracinės atsakomybės, pareiškus žodinę pastabą. Šių siūlyimų priežastys, motyvai ir tikslai nėra atskleisti Rinkimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo konstitucinio įstatymo projekto Nr. XIVP-1279(2), POĮ projekto ir ANK projekto (toliau kartu – Įstatymų projektai) aiškinamajame rašte. Todėl siūlytina įstatymų projektų aiškinamajame rašte atskleisti šių keitimų priežastis, tikslus ir laukiamus rezultatus arba švelninti sankcijas proporcingai, nenumatant jose administracinės nuobaudos – įspėjimo.

3.2. Įstatymų projektų aiškinamajame rašte teigiama, kad nereikės rengti įgyvendinamųjų teisės aktų, tačiau ANK projekte ANK 12 straipsnio 1 dalis papildoma įtraukiant administracinius nusižengimus, kuriuos bus galima laikyti mažai pavojingomis administracinio nusižengimo požymių turinčiomis veikomis. Todėl reikės nustatyti kriterijus, kuriais vadovaujantis šie administraciniai nusižengimai bus laikomi mažai pavojingais (ANK 12 straipsnio 2 dalis). Taigi ANK projektas turėtų būti papildytas baigiamosiomis nuostatomis, suformuluojant pavedimą institucijoms, turėsančioms parengti nurodytus kriterijus.

3.3. Įvertinus ANK 90 straipsnio 6 dalies (kitoks rinkimų įstatymuose ar Lietuvos Respublikos referendumo įstatyme nustatytos balsavimo tvarkos pažeidimas) sankcija įtvirtintą administracinę atsakomybę (įspėjimas arba bauda nuo 20 iki 140 eurų, specialiajam subjektui – bauda nuo 30 iki 190 eurų) ir palyginus ją su to paties straipsnio 2 dalies (rinkimų įstatymuose ar Referendumo įstatyme nustatytos rinkėjų balsavimo paštu, namuose, Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse, konsulinėse įstaigose, laivuose, sveikatos priežiūros, socialinės rūpybos ir globos įstaigose, kariniuose vienetuose, baudų vykdymo įstaigose tvarkos pažeidimas) sankcija įtvirtintomis nuobaudomis (įspėjimas arba bauda nuo 30 iki 140 eurų, specialiajam subjektui bauda nuo 90 iki 300 eurų), pastebėtina, kad šio straipsnio 6 dalyje numatytas administracinis nusižengimas gali būti laikomas mažiau pavojingu nei 2 dalyje numatyta veika, todėl siūlytina ANK 12 straipsnio 1 dalį pildyti nuoroda į ANK 90 straipsnio 6 dalį.

3.4. ANK 93 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta administracinė atsakomybė už didesnės kaip 12 eurų aukos (aukų sumos) suteikimą tam pačiam savarankiškam politinės kampanijos dalyviui tos pačios politinės kampanijos metu nedeklaravus turto ir pajamų. Šiuo metu galiojančio Politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad maža auka laikoma pinigine fizinio asmens auka (aukų suma), per politinę kampaniją suteikta vienam savarankiškam politinės kampanijos dalyviui ir neviršijanti 12 eurų. RK projekto 109 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad „aukotojo paaukotų

piniginių aukų suma, per rinkimų politinę kampaniją vienam savarankiškam dalyviui neviršijanti 0,03 rinkimuose taikomo VMDU dydžio, kuris yra suapvalinamas iki artimiausios dešimties, yra laikoma maža auka.“ Remiantis Įstatymų projektų aiškinamajame rašte pateiktu skaičiavimu, 0,03 VMDU šiuo metu yra lygus 50 eurų. Atsižvelgiant į tai, kad keičiamas mažos aukos dydis ir kad jis nebus pastovus, atitinkamai tikslintina ANK 93 straipsnio 1 dalis, įvardytos konkrečios piniginės išraiškos konstrukciją pakeičiant „mažos aukos“ sąvoka. Šiuo aspektu taip pat tikslintina ANK 93 straipsnio 7 dalis ir 545 straipsnio 4 dalis.

3.5. RK projekto 111 straipsnio 4 dalyje siūloma nustatyti, kad „fizinis asmuo iki aukos savarankiškam dalyviui suteikimo įstatymų nustatyta tvarka privalo deklaruoti pajamas“. Pareiga deklaruoti turtą RK projekte nenustatoma, todėl atitinkamai tikslintina ANK 93 straipsnio 1 dalis, atsisakant administracinės atsakomybės už aukos suteikimą nedeklaravus turto.

3.6. RK projekto 109 straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad „mažas aukas savarankiški dalyviai gali rinkti <...> kitomis priemonėmis, leidžiančiomis nustatyti aukotojo tapatybę (telefonu, internetu ir kitomis informacijos ir ryšių priemonėmis)“, to paties straipsnio 4 ir 5 dalyse atitinkamai nurodoma, kad „telefonu mažas aukas suteikti turi teisę tik paslaugų teikimo sutartį su informacijos ir ryšių bendrove sudarę fiziniai asmenys“ ir kad „rinkimų politinės kampanijos dalyvis mažų aukų rinkimui kitomis priemonėmis turi sudaryti sutartį su paslaugų teikėju“. Taip pat RK projekto 109 straipsnio 5 dalyje nustatoma pareiga sutarties kopiją ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sutarties sudarymo dienos perduoti VRK. Tačiau nei šiame RK projekto straipsnyje, nei kitose nuostatose nesiūloma įtvirtinti pareigos informacijos ir ryšių bendrovei teikti duomenis apie telefonu aukojusius asmenis, todėl siūlytina arba tokią pareigą aiškiai nustatyti RK projekte, arba atsisakyti ANK 545 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos administracinės atsakomybės telekomunikacijų bendrovės vadovui.

3.7. Tikslinga papildyti ANK projektą ANK 223 straipsnio pakeitimo nuostatomis, numatančiomis administracinę atsakomybę vadovui arba kitam įgaliotam asmeniui, jeigu laiku nepateikiami duomenys, susiję su naryste politinėje organizacijoje.

3.8. ANK projektas, kaip lydimasis dokumentas, turėtų būti papildytas tokia pačia įsigaliojimo data, kokia nurodyta RK projekte ir POĮ projekte.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras